

MAKI Makiu ka lamana'amu koyo'ehina

Nagami folo epolo'ehina bo, Yoniu lu yege hola hu'ehina

Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Yn 1:19-28

¹ Ka lamana'a, Hu'mamofihi pana'a Yesu Kilisito kumu maga hapi fito nogobe. ² Koyapa, ka lu huto huto hu'ehina bouba Aisaiya, Yoni kumu ma luto fayahi go'ehina:

Kehelibo. Nani Hu'mau kalo lili bona'ni ho lifinogo,
kohe toto buto
kapo hokolo hu ketalina'mu yabe.

³ To ai nogo'a ka hepatogati kehe ito ma lilibe:
Kibina bo kumu'i kapo li hokolo hubo.
Ai kumu kapo le'mo bati hubo.

Ya luto go'ehina yabe.

⁴ To Yoniu, nagami'i folo epolo'ehina bouba, ka hepatoga huto huloto'a yafege goloto ma lu'ehibe: Komopatini i gelehe hite, nagami felelenogo, Hu'mau foipanatini pa so lepalalinag-ihe. ⁵ Ya ligo, Yutia melugu bona'magi to sipi hepato Yelusale ya'ma bona'magi hiti aitoga bite foipana'animofihi lu hokolo hilago, ai Yotani nagamilugu nagami folo epolo'ehina yabe.

⁶ To Yoniu, ai gu kata'a kameli yagamofihi oka'a naku'i hepi'ohuto, to kafa'nama gufa'a gilimi bi'ehibe. To nose'na'a kenu'i hiti upe'mofihi

nogoya'a hiti nolata mino'ehibe. ⁷ To ka'a ma luto lu yege ho'ehina: Nani nemege'i ma'asi alina bo ai lusi bo nohibe. Nani fa'mene bo nohube. Nani bati mehina bomofita, fa'mene lipito su'amofihi naga'i kisi etaluna bati meno-hube. ⁸ Nani nagamitu okala hu lepolo'ohuna, to ai Sikalafu'i ho lifinogo komopatini okala huto le'mo bati hu lepalalibe.

Yoniu Yesuhi nagami folo eto'ehina

Mt 3:13-4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13

⁹ Ana kanagu Yesu, Galili kapoguti Nasalete hepatogati ago, Yoniu Yotani nagamilugu nagami folo eto'ehibe. ¹⁰ To Yesu nagamiluguti notigo ana'asilo kokuluma'i loko higo Sikalafu'uba nama supo huto aitoga nolimigo bu go'ehibe. ¹¹ To kokulumaguti Hu'mamofihi nogo'auba ma luto lu'ehibe: Kai nigi moneko pana'ni, nebesita pana'ni nohane. Nani kofokehi gofa nolube.

¹² To yalo ana'asi Sikalafu'uba Yesuhi fitu foto ho lifigo, ai ka melugu bu'ehibe. ¹³ Buto melugu nohuto'a Satau oto fibe taga ho etoba etoba nohigo, 40 yegegu mino'ehibe. To ana hepa'i ka melugu ni'igo lopi yagakafa anasi nehanaga minoto'a, agelomagi kaba nehi etago mino'ehina yabe.

Yesu pana'alobo luga'amagihi kehe i'ehina

Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ To alihi Yonihi naga nonugu le'me mele'ahago, Yesu Galili kapogu nehetito Hu'mamofihi kapo'mu ka lamana'a lu yege nohoto ma luto lu'ehibe: ¹⁵ Hu'mau molo'ehina kana abaga i'ehinagi, Hu'mamofihi kapo'a huto

hilina kana'a ma'asi a'alina'mu yabe. Lenali komopatini i gelehe hitetini ka lamana'a kehelite agoya hi emilo.

¹⁶ To Galili nagami beletoga kapo moloto nob-uto Simoni to Atulu kogunale faya gutalafa nagamilugu li nemala'igo bu etogo'ehibe. Etali lili'na'atiti faya gutalafa fise bole neha'ibe. To Yesu bu etogoto ma lu etimi'ehina: ¹⁷ Letali faya'i kefefe hilata lili'nalo nemina'ibe. Nemege'i e'inogomo, to nani bona'i kefefe hilata bomale'i letele'mo ho tiluna'mu yabe. ¹⁸ Ya ligo ana'asi faya gutalafa'atiti he'milete mege'i bi'aha'ibe.

¹⁹ To Yesu nesi'asi buloto, Sepetihi pana'amale'i Yemesi to Yoni bu etogo'ehibe. ²⁰ Enali ana naga'i botigu nehite faya gutalafa'ani mu netifigo Yesu bu enogoto ana'asi ana loe panate kehe igo etali afo'atitifu Sepeti to lili'nalo bona'magihi hiti botigu he'mi epelete mege'i bifa hi'aha'ibe.

Foipa fele komopa'agu mino'ehina bo yabe

Lk 4:31-37

²¹ To enali Kapaneami kapogu bite nehetigo yalo fuli yupapogu Yesu mono nonugu tito kaga enelepilube'mu nohuto mino'ehina. ²² To ka lu noepigo enali yege fite minete ma lite li'ahana: Ai keheli bati hu'ehina bomofihi supo huto ka lu nolimibe. Mono ka negana bona'magihi supo huto lu menolimibe. Ai'a amuya hiti kagamofihi hapa'a lu lelepise nohibe.

²³ To yalo ana mono nonugu bo mone komopa'agu foipa felemo limi'ehina bouba nehetito sipi nogo moloto ma lu'ehibe: ²⁴ Ahi. Yesuo. Nasalete naga'ise. Lalitoga hena'mu noane?

Lali lahalube!mu nohuto noapiye? Nani kaimo keheli'ohube. Kai Hu'mamofihi pana'a, foipa mehuse bo nohane. ²⁵ Ya ligo Yesu kele'na ka lu emito ma lu'ehina: Kaga meluse nohutoka komopa'aguti toto he'mi etobo. ²⁶ Ya ligo foipa feleuba ana bomofihi le'mo igo kesepu kesepu ito sipi nogo nomoloto moha tuto he'mi etoto komopa'aguti tito bufa hu'ehibe. Ya higo asaga bona'magi topa nehete: Ya'ma hena hu'ehibe? lite, ai loka hago ai loka hago nehite ma lite li'ahana: ²⁷ Ya'ma yuhufa mono'i ahuto hu'ehina ni'ifihe? Ai foipa felemagi kumu ka epekinogo ka'a keheli emilata nehabe. ²⁸ To yalo mele'isi Yesu kumu ka leli'ali hite bite asaga hepatoga Galili kapogu ni'ina hepatoga bite kaga beto hite lu epi'ehina yabe.

Yesu babu bona'magihhi enugufa le'mo bati hu'ehina

Mt 8:14-17; Lk 4:38-41

²⁹ To Yesu ana mono nonuguti limito, Yemesi hiti Yoni hiti limite bite Simoni Atulu kogunale etali noha'atitigu ti'ahabe. ³⁰ To ana nonugu, Simonihi yami'afu mukohona nobesigo nebelusalo ko'ehigo enali mele'isi Yesuhi ka lu emi'ahabe. ³¹ Ka lu emilago ai buto yato lito ana a'mo le'mo ho tigo nobesinana ana'asi fa hu etago, ai nose'na huto gabu ito epi'ehina yabe.

³² To utehi yege nolimigo, asaga noepesina bona'i hiti to foipa fele komopa'anigu neminana bona'i hiti aitoga enele'mete e'ahabe. ³³ Asaga ana hepato bona'magi aitoga ete kasito li gehesa nehago ai fato fato epesi'ehina bona'i babu lite

enele'mo bati hu'ehibe. ³⁴ To foipa fele komopa'anigu nemina bona'magihi foipa felemagi li he'mi epolo'ehibe. To enali foipa felemagi aimo Hu'mamofihi pana'a nohibe lite keheli'ahanaya nig'i'ni mehalabe luto Yesu kaga lu laga hu epolo'ehina yabe.

*Yesu Galili kapogu kaga lu yege ho epolo'ehina
Lk 4:42-44*

³⁵ To yalo'i, etehi folugu'i ho tito buto bona'i menemina hepatoga buto nohuto Hu'mamofitoga kaga luto mino'ehina yabe. ³⁶ To ya higo Simonigi mege'i lifite sa sa hite bite ai nohinalo nehetite ma luto lu emi'ahana: ³⁷ Asaga bona'magi kai kumu sa nehabe. ³⁸ Ya lago Yesu ma lu epi'ehina: Ana, lali ka'muya nina hepatoga buloto nani ana huto ka lu epilube. Nani ana lili'nalo ao'ohuna yabe. ³⁹ Ya luloto buto asaga Galili kapogu bego bego huto mono noha'anigu tito ka lu noepito, to foipa fele li he'mi epololata huto mino'ehina yabe.

*Yesu hehe bo mone'mofihi le'mo ye ko'ehina
Mt 8:1-4; Lk 5:12-16*

⁴⁰ To yalo'i hehe bo hepuha'a gofana hu'ehina bo moneuba aitoga lahupa nohi fito amuya moloto ma luto loka ho'ehina: Oho. Nele'mo bati hilapiye? Keheli'ahata bo nohatagi, nele'mo bati hilapiye? lu'ehina. ⁴¹ Ya ligo Yesu sipi keke'i nolu etoto yahi li su toto bako huto ma lu emi'ehina: Ana hu ketalube. Gufa hu bati hino. ⁴² Ya ligo ana'asi gufalo hehe nobesinana i gololo tigo gufa'a gulu gulu lu'ehina yabe. ⁴³ To Yesu amuya ka lu emito ma lu'ehina: ⁴⁴ Kehelibo. Kai

ya'ma hu keto'ohunana ka lu meepise minotoka buto sipi mono nonugu tito mono bo kugufaka lepitogo to Moseu koyapa lu molo'ehinana emile-togo, asaga bona'magi bu kegelete kugufaka gulu gulu lu'ehinaya kehelilabe. ⁴⁵ Ya luto ho lififa hu eto'ehigo ai aku'i kaga beto huto luba luba higo, asaga bona'i kehelite Yesutoga li gehesa sipi hilune'mu nehago Yesu fa'mene enubu'anilo olopa hepatoga metise nohuto holupagu nohigo bona'magi yege yege hepatogati aitoga e'ahana yabe.

2

Yesu keni bo mone'mofihi le'mo ye ko'ehina

Mt 9:1-8; Lk 5:17-26

¹ Kana nesi'asi su holago Yesu Kapaneami hepatoga nehetito nonuga ti'ehibe. Ya higo asaga bona'magi: Noha'agu tito nohibe, lite keheli'ahabe. ² To ai nonugu minoto Hu'mamofihi kagamo lu noepigo, babu bona'magi anaga bite li gehesa nehite kasiha'alo ikini ikini hite minago kapo mone hokolo mehu'ehina. ³⁻⁴ Ya huto ni'igo, loegi loegi bomagi keni bo mone aitoga le'mete alune'mu nehite ago, to kasito bona'i mino kikipa he'ahago aitoga lebat'oisi mebise nehite tite nohupitalo li hokolo hi'ahabe. Ai nohinalo li hokolo hite'ani to ana hokolo kapoguti keni bomofihi nebelusalo nokago le'mo he'mi etago limoto ko'ehibe. ⁵ Enali Yesu le'mo bati hilibe lite enegekesa kehelite le'me he'mi'ahabe. To Yesu ya'ma enegekesa keheli'ahanana komopa'atu keheliloto keni bomofihi ma luto lu emi'ehina: Pana'ni, nani foipanaka ali nohe'mi ketobe. ⁶ To

ya ligo, enali mono ka negana bona'magi anaga nehanaloti kehelite ma lite enegekesa yigi'ahabe. ⁷ Ya'ma bo henabe luto ya nolibe? Ya'ma foipana li he'mi epololata kiyi'afu nohibe? Hu'mau aigo ya hulata bo nohina ni'ibe. To ai ya'ma boubu Hu'mamofi kumu megeka nolibe. ⁸ To Yesu ana'asi ya'ma enegekesa neyiginana komopa'atu keheliloto ma luto lu epi'ehibe: ⁹ Lenali henabe lite ya'ma lenegekesa neyigibe? Keta mehuse supo hiya'a ni'ibe? Nani keni bomofihhi foipanaka li nohe'mi ketobe, luto lu emi'ohuna ya'ma keta hu'ehina suhi hu'ohufiye? O'e. To ho tito nebelusaka kofito bubo luto lu emutita ya'ma keta hinaga lutita'mu ni'ifiye? ¹⁰ To nani Koku-lumaguti limi'ohuna Bo nohuna, amuya'ni hiti bo nohuto'ni melugu bona'magihi foipana'ani pa so epololata bo nohunagihe. To lenali ya'ma kehelilabe luto lenelepilube. ¹¹ Ya luloto ai keni bomofihhi ma luto lu emi'ehina: Kehelibo. Lu nokumube nolugi kai ho tito nebelusaka kofito bufa hubo. ¹² To ya ligo ana boubu ana'asi ho tito nebelusa'a kofito bufa hu'ehigo, enali asaga'i yege fite topa hete Hu'mamofi kumu fokehi lite ma li'ahana: Akae. Lali koyapa bu mego'ohuta suhi yatai li huto hibe.

Yesu takisi bo Libaihi kehe i'ehina
Mt 9:9-13; Lk 5:27-32

¹³ To Yesu mone kanagu ana huto nagami bele-toga buto nohigo to asaga bona'magi aitoga bite li gehesa nehago ai kaga lu epito mino'ehibe. ¹⁴ To anagati he'mito buto Alifiasihi pana'a Libai takisi nonugu nohigo bu goto ma lu emi'ehina: Ma bo

yale. Kai nemege'i obo. To ya ligo, ai ho tito mege'i bu'ehina yabe.

¹⁵⁻¹⁶ To alihi babu bona'magi Yesuhi mege'i nebite ai hiti pana'alobomagi hiti to takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti babu lite Libaihi noha'agu nose'na nete nehago enali Felosi bomagi to mono ka negana bomagi hiti enali ete bu ge'ahabe. Ai Yesu takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti nose'na nenago enali bu gete pana'alobomagihhi ma lite enoloka he'ahana. Ai ya'ma takisi bomagi hiti foipa bomagi hiti henabe luto nenabe? ¹⁷ To Yesu, ya'ma nelana ka kehelito ma luto lu epi'ehina: Bati hite neminana bona'magi lusa bo kehe neifiye? O'e. Epesi'ehina bona'magi kehe neibe. To nani ana huto bati hite neminana bona'magi kumu menoobe. Nani foipa bona'magihhi kehe ito enele'mo bati hilube luto ao'ohuna yabe.

Nose'na mo silata nehanamofihhi ka'a

Mt 9:14-17; Lk 5:33-39

¹⁸ To ana kanagu Yoni, nagami folo epolose bo ai hiti to pana'alobomagi hiti to Felosi bomagi hiti enali nunumu hilune'mu nehite nose'na mo site li pisigilete mine'ahabe. Ya hilata nehago bona'magi Yesutoga ete ma lite loka he'ahabe: Ya'ma Yonihhi pana'alobomagi to Felosi bomagi hiti nose'na mo site li pisigilata nehabe. Ya hago to kaika pana'aloboka henabe lite nose'na mo site li pisigilete meneminabe? ¹⁹ Ya lago, Yesu ma luto lu epi'ehina: Mone pana'mofihhi liha'a mina filune'mu nehana yupahi ana pana'uba falu'agi hiti nose'na mo site li pisigilete neminafihe? Lali Yuta bona hapati ya huto ni'ifihe? O'e. ²⁰ To

alihi yupahi ana pana'uba enehe'mito buto liha'a hiti minala'ina kanagu, falu'agi keke'i li etete li pisigilete minalana'mu yabe.

²¹ To, katamo tafa loto pekene hulenogo enali yuhufa katatu li bati hilune lite nehe metibe. Ya hatita aku'i yuhufana nesi notago tafana'a hilune lite menehetibe. Ya hatita aku'i yuhufana nesi notago tafana'a heti'ehina kapolo i lala bitita'mu yabe. ²² To ana huto, bai nagami'i yuhufana lolo hilete tafa kopogu heki menebibe. Ya hatita, alihi bai nagami'uba hofa toto bilito kohi fi polo huto sibina hulago, nagami'i limi su hatita'mu yabe. Yuhufa bai nagami'i yuhufa kopogu heki nebina yabe. Yesu ya luto ka'anilo nona'a lu epi'ehina yabe.

Fuli yupahi fa'mene mine'ahanamofih i ka'a

Mt 12:1-8; Lk 6:1-5

²³ To alihi mone fuli yupahi Yesu pana'alobo hiti foya kapogu nebite, pana'alobomagi hapi fite nose'na legeya'a nesi'asi ligite nenete bi'ahabe. Ana nose'na laisi tegina ni'ina nose'na ligite ne'ahabe. ²⁴ To ya nehago, Felosi bomagi bu enege te ma lu emi'ahana: Bu gobo. Fuli yupahi lu laga hu'ehina supo kai pana'aloboka henabe lite nehabe? ²⁵⁻²⁶ Ya lago ai ma lu epi'ehina: Lenali mono kalugu bu mege'ahafiye? Koyapasana Abiata sipi mono bo mino'ehina kanagu ya'ma sipi bouba Tebitiu kau'na gofa nohago buto Hu'mamofih i nonugu tito anagati Beleti nose'na lito no'ehibe. Nonoto to ai hiti nehana bomagi epilago ne'ahana yabe. Ana mono beleti nose'na Lepise Beleti yabe, lite gi

nehana ya'ma nose'namofihi fa'mene bomagita nalana lu laga hi'ahana yabe. Mono bomagi anasi nalabe lite mele'ahana ni'ibe. To ana beleti nose'na Tebitiu kau'na gofa nohago lito no'ehina ka mekeheli'ahafiye? Mono kalugu bu mege'ahafiye? ²⁷ To mone hiti ma luto lu epi'ehina: Hu'mau fuli yupahi hena'mu le'mo huto hu'ehibe? Bona'mu le'mo buto hu'ehina yabe. Lenali bona'mo fuli yupapomu'i lenele'mo huto mehu'ehina ni'ibe. ²⁸ To ya higo nani Koku-lumaguti limi'ohuna Bomofita nani fuli yupahi kaba bo nominobe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

3

Yesu yahi yufu no'ehina bomofihi le'mo ye ko'ehina

Mt 12:9-14; Lk 6:6-11

¹ Mone kanagu hitimono nonugu ti'ehibe. ² To ana nonugu bo mone yahi yufu no'ehina bo nohigo, enali Felosi bomagi Yesu fuli yupapogu le'mo bati hilifi lite mapahi fite mine'ahana yabe. Enali ai ya hulenogo bugu ka emekilune lite mapahi fite mine'ahabe. ³ Ya nehago, Yesu yahi yufu no'ehina bomofihi lu emi'ehina: Ho tito maga obo, luto lu emitu'a yalo enali kumu ma luto enoloka habe: ⁴ Fuli yupapogu nani het-ofa suhi hilufi sibi suhi hilube? Bomo le'mo bati hilufi keye lilube? Hiya'a eto'ehina suhi ni'ibe. Lenali ka lu nimilo. Ya ligo enali kaga meluse mine'ahana yabe. ⁵ Ya nehite komopa'ani ule'ale hite nehago Yesu ipagu gabu gigo ipaluga logo bigo bulu'i enohoto bu goloto'a yalo ana

bomofih: Kayahi su tobo, luto lu emigo, ai yahi su tolago hetofa yaha'a legita lolo hu'ehina yabe. ⁶ Yesu ya hu etago Felosi bomagi ana'asi limite Helotihi naga'i hiti'i kaga lite boga li'ahabe: Lali ya'ma Yesuhi hiya'a huto ho fililune lite boga li'ahana yabe.

Sipi nagami hefupolugu babu bona'magi li gehesa hi'ahana

⁷⁻⁸ To Yesu pana'alobomagi hiti anagati he'mite bite Galili nagami beletoga bi fa hi'ahago, yege yege boana'magi Galili kegi'ati Yutia kegi'ati Yelusale hepatogati, Itumia kapoguti, Yotani nagami muya beletogati ete to Taiya kegi'ati, Saitoni kegi'ati, babu lite yege yege bona'magi Yesu hu'ehinana kehelilete aitoga e'ahabe. ⁹ Ya hite babu bona'magi e'ahago, Yesu: Nani lilika ilafiye? luto ekesa yigito'a pana'alobo kumu: Lagaso boti mone li bati hi netalo, luto lu epi'ehina. ¹⁰ Ai epesi'ehina bona'magihi babu lite enele'mo bati hu'ehigo, yalo epesi'ehina bona'magi yege yege'na aitoga aku'i li gehesa hite, aimo bako hilune lite'ani aitoga ikini ikini hite li gehesa hi'ahana yabe. ¹¹ To foipa felemagi Yesuhi bu gelete'ani aitoga kana futite kete sipi nogo melete: Kai Hu'mamofih: pana'a nohane lite lilata hi'ahago, ¹² Yesu: Ya kaya melise minalo, luto enekesa lito lu laga hu'ehina yabe.

Yesu aposolo'a 12 ya'amagihi enele'mo ho ti'ehina

Mt 10:1-4; Lk 6:12-16

¹³ To yalo'i Yesu kosagu tito minoto'a, bita hu'ehina bomagi kumu kehe igo aitoga bi'ahabe.

14 To aitoga ago ai 12 bomagi enele'mo ho ti'ehibe. Enali aposolo bona'i yabe luto enigi molo'ehina to enali ai hiti minalabe luto enele'mo ho ti'ehina yabe. 15 To ai enoho lifilenogo bite kaga lu epilabe luto to foipa felemagihi enehe'mi epalalabe luto enele'mo ho ti'ehina yabe. 16 Ana 12 bomagi enigi'ani ya'ma yabe. Simoni, ai gi'a mone Pita yabe lite gi nehana ni'ibe. 17 To Yemesi Yoni kogunale, etali Sepetihi pana'ale yabe. To etigi'atiti mone'a Boanege yabe lite gi he'ahana yabe. Enali kaguti kok-ililika nasanamofihi pana'amale'i yabe lite etigi mele'ahana yabe. 18 To Atulu yagi, Filipi yagi, Batolomu yagi, Tomasi yagi, Yemesi ai Alifiasihi pana'a ai yagi, Simoni ai Kena kapoguti bo ai yagi, 19 To Yutasi ai Kelioti kapoguti bo yabe. Ana bouba ai alihi Yesuhi gutunu ka fateha'amagihi lu epi'ehina bo yabe. Enaligo enele'mo ho ti'ehina yabe.

Yesu to foipa felemagihi kaba bo'ani yabe.

Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10

20-21 To Yesu ya'ma aposolo bomagihi enele'mo ho tiloto'a yalo hepa'aga bufa hu'ehibe. To ya higo bona'i babu lite aitoga aku'i bite li gehesa hilago, Yesugi pana'alobomagi nose'na menese mine'ahanagihe. To ya hago Yesuhi bona'amagi ya'ma kehelilete: Sibi lalibe, lite bite aimo anagati le'mo nu kite bufa hilune'mu habe.

22 To Yelusale hepatogati mono ka negana bomagi limite Yesu kumu ma lite li'ahabe: Oho. Ai komopa'agu foipa feleuba, olopa felemo, gi'a Bielesebulu, ana feleuba komopa'agu tito nohibe.

To ana amuya feleuba aimo le'mo amuya no-malago ai bona'i komopa'aniguti fele li nohe'mi epalabe. ²³ Ya lago, Yesu enali kumu kehe igo ago kaga mone fono ka luto lu noepito ya'ma enoloka ho'ehina: ²⁴ Satau ai hiya'a huto Satahi le'mo he'milibe? Ya huto meni'ibe. To moneko naga'i loko hilete ai henogo ai henogo nehite minalana, enali moneko naga'i minalafihe? O'e. ²⁵ To moneko lalamete loko hilete ai henogo ai henogo nehite minalana, moneko lalamete minalafihe? O'e. ²⁶ To ana suhi huto Satahi naga'i loko hilete ai le'mo he'minogo ai le'mo he'minogo nehite minalana, moneko'i minalafihe? O'e. Ana naga'i su halina ni'ibe.

²⁷ To bo moneuba amuya bomofihi fe'nopo gumina lilube'mu nohuto yata'a hena hilibe? Ai yata'a ana amuya bomofihi naga'motu sa gi ule'ale huloto'a, alihi noha'agu tito fe'noha'a bauna hilibe.

²⁸ To ya huto ni'igo, nani ka'ni lusiga luto lu lepilunagi keheli'ehilo. Bona'magihi foipana'ani silaga'na Hu'mau pa so epalalibe. To ana huto megeka nelana'ani fato fato'na pa so epalalibe. ²⁹ Aku'i moneko'na pa meso epalalina'a ni'ibe. Ai'a Sikalafu'amofi kumu megeka linogomo pa meso epalalina'mu yabe. Ya'ma enugupisalo minoba minoba hilina'mu yabe. ³⁰ Yesu ya luto mono ka negana bomagihi lu epi'ehina yabe. Henabe lutobe? Enali komopa'agu foipa feleuba tito nohigo ya'ma yege fise suhi nohibe lite lago ai ya luto ka epekito lipoti epi'ehina yabe.

Yesu to lalameha'a hiti yabe

Mt 12:46-50; Lk 8:19-21

³¹ To alihi ito'afu to gona'amagi ete nehetite fegutoga minete, bo mone'a ho lifigo tito Yesuhi kehe i'ehibe. ³² Ya higo, aitoga li gehesa hite minana bona'magi ma lite lu emi'ahana: Buga. Itokagi kogonakamagi ete nehetite fegutoga minete kai kumu kehe neibe. ³³⁻³⁴ To ai: Ya'ma ito'nigi to nogona'ni kuyu kuyu nehabe, luto luto'a yalo aitoga neminana bona'magihi bu go beloloto ma lu epi'ehina: Bu galo. Ya'ma bona'mo ito'nigi nogona'ni nehabe. ³⁵ Ya'ma Hu'mamofihika'a kehelite agoya hi emilata nehanamagi enali nogo'nigi netali'nigi ito'nigi nehana yabe, luto Yesu ya lu epi'ehina yabe.

4

Nose'na bigaha'a he kofose'namofihika'a

Mt 13:1-9; Lk 8:4-8

¹ To mone yupahi hiti Yesu Galili nagami beletoga buto nohuto kaga lu noepito'a to babu bona'i aitoga li gehesa nehago ai boti nagamilugu ni'igo buto tito anagu mino'ehibe. ² To asaga bona'magi nagami beletoga meto minete kehelite mine'ahabe. Ya hago ai fono kalugu asaga kaga lu noepito ma luto lu epi'ehina: ³ Kehelilo. Bo moneuba nose'na bigaha'a tili huto kafalube luto bu'ehina. ⁴ To tili hu nohe'migo bigaha'a mone kegi'a soto limi'ehigo namamagi ete fine pine hite ne su he'ahana yabe. ⁵ To mone kegi'a me balafaga limito to me'a nesi'asi ni'igo mele'isi ti'ehibe. ⁶ Tiloto yalo lufusa'a meni'igo,

to yege tito lolago, mele'isi lo hosopa ito lo i pigi'ehina yabe. ⁷ To mone kegi'a foya kifigu limi'ehina'a foya kifuba tito noi etago, legeya meho'ehina yabe. ⁸ To mone kegi'a hetofa melugu limi'ehina'auga meluguti fifaya nolito tito legeya ho'ehina yabe. Mone 30 hoto mone 60 hoto to mone 100 hoto legeya ho'ehina yabe. ⁹ Ya hu'ehina fono ka yabe. Lenegekesatini ni'ina bona'i ka keheli fe lilo.

*Fono ka babu luto lu'ehina'mu henabe lutobe?
Mt 13:10-17; Lk 8:9-10*

¹⁰ Yesu ya lulago alihi bona'magi bi su helago ai'a pana'alobo 12 magi, to anaga minana bona'magi fono kamofihi hapa'amu'i loka he'ahabe. ¹¹ To ai ma luto lu epi'ehina: Lenali Hu'mamofihi kapo'amu'i suguna ka hekele lite kehelilabe. To enali fegutoga bona'magihi fono ka anasi lu noepube. Hena'mube?

¹² Enali bu geba bu geba nehite bu megalabe.

To keheliba keheliba nehite mekehelilabe.

Enali kehelitita komopa'ani i gelehe hinogo

Hu'mau foipana'ani li he'mitita'mu yabe.

To enali mekehelilabe luto fono kalugu lu noepube, Yesu ya lu'ehina yabe.

Bigaha'a kofo'ehinamofihi hapa'a lu hokolo hu'ehina

Mt 13:18-23; Lk 8:11-15

¹³ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali ya'ma fono kamofihi hapa'a mekeheli'ahafiye? Ana, asaga fono ka hiya hite kehelilabe? Hapa'a

ya'ma yabe. ¹⁴ Nose'na tili hu'ehina bouba ai Hu'mamofhi kaga tili hu nohe'mibe. ¹⁵ To tili hu nohe'migo soto limi'ehina'a ya'ma ma hise bona'mo nehabe. Enali kaga kehelilago ana'asi Satau oto komopa'aniguti kagamo enebe nosilibe. ¹⁶⁻¹⁷ To me balafaga limi'ehina'a ya'ma ma hise bona'i nehabe. Enali kaga kehelite ana'asi enegelo bite kagamo komopa'anigu li melete hupamone kanagu ya hite minete yalo aku'i bona'magi ana kagamomu'i fi taga nehi epelete to enegene mane inogo, enali kaga mele'isi nehe'mibe. Lufusa'ani meni'igo mele'isi nehe'mibe. ¹⁸ To foya kifigu limi'ehina'a ya'ma ma hise bona'i nehabe. ¹⁹ Enali kaga kehelilete'ani aku'i nasana'animu'i enegekesa keheli keheli hite minete to efaha'animu'i enofokehi lite minete to fato fato'namu'i laga epesinogo minete'ani kaga nehe'mibe. Ya'ma luna lanauba kagamo noi etago komopa'anigu legeya menohabe. ²⁰ To hetofa melugu limi'ehina'a ya'ma ma hise bona'i nehabe. Enali kagamo kehelite komopa'anigu li nemalabe. Ya nehago kagauba komopa'anigu tito legeya nohabe. Mone 30 hoto, mone 60 hoto, to mone 100 hoto nohabe. Ya'ma fono kamofhi hapa'a ya ni'ibe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Libi'mo fala ki eto'ehina ka'a

Lk 8:16-18

²¹ To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Bona'magi libi'mo li gite'ani somomotu ifi netafi sipa kapogu fala nekifi hitalo nemalabe? Hitalo nemalana yabe. ²² To Hu'mau ana huto yatai

fala ki'ehinana asaga'i alihi le'mo huto hilibe. To suguna'asi ifi to'ehina'a alihi lu hokolo hilibe. ²³ Lenegekesa nina bona'i ka kehelilo.

²⁴⁻²⁵ To ma ka hiti lu epi'ehina: Lenali nekehelina kagamomu'i kaba hite minalo. Hu'mau ka kehelilata bomofitoga kaga hapa'a mone hiti lu emilibe. To kaga mekehelilata bomofitoga mone nesi'asi keheli'ehina kagamofihi hapa'a aku'i fala ki etalibe. Hu'mau ya huto lenali aitoga hi emilata supo huto aku'i babu luto hu epalalibe.

Bigaha'auga ti'ehinamofihi fono ka yabe

²⁶ To Yesu ma kaga lu epi'ehina: Hu'mamofihi kapo'a legi huto ma ni'ibe. Bo moneuba nose'na bigaha'a foyagu tili hu he'miloto, ²⁷ yalo buto folugu'i bu'i kola etehi ho tila huto minoto'a nose'na boloto ti'ehina. ²⁸ To hiya huto notina ana bouba menokehelibe. Ai'a meluguti notina yabe. Kapa'a yata'a fifaya nolito tiloto gelemu'a hu mololoto yalo legeya'a hu nomalabe. ²⁹ To ana legeya'a hosa lolenogo ana bouba tagaluna kana'a leba notabe luto buto notagabe.

*Kitili ketele bigaha'a ti'ehinamofihi fono ka'a
Mt 13:31-32; Lk 13:18-19*

³⁰ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Hu'mamofihi kapo'a hena legita ni'ibe? Lali hena fono ka luloto hapa'amofihi lu hokolo hilune? ³¹⁻³² Ya'ma legita ni'ibe. Nose'na mone'mofihi bigaha'a kitili ketele'asi ni'inagi aku'i melugu kofolenogo tito asaga nose'na bege ligito sipina huto tito yaha'a ha'i fito ni'inogomo namamagi samapa'agu

noha'ani negibe. Hu'mamofihi kapo'a ana nose'na legi huto hofa notabe.

³³ To Yesu fato fato fono ka ana huto lu epi'ehibe. To enali boana'magi mone kehelilago mone hiti lu epila huto mino'ehibe. Yege yege kagamo fono kalugu lu epi'ehina yabe. ³⁴ To asaga bona'i nehago fono kagutiko anasi kaga lu epi'ehina, to alihi bi su helago ai'a pana'alobo'a enaligo nehago ai ya'ma kaga hapa'a asaga'na lu hokolo hu epolo'ehina yabe.

*Sipi nagamiuba biligo Yesu le'mo fulu hu'ehina
Mt 8:23-27; Lk 8:22-25*

³⁵ To, ana yupahi utehi lulago Yesu pana'alobomagihi ma luto lu epi'ehina: Nagami muya beletoga bilune. ³⁶ Ya luto ligo enali asaga boana'i he'mi epelete ai hiti botigu tite bi'ahabe. To fato fato boti hiti hetegete bi'ahabe. ³⁷ Ya hite nebago sipi abafahuba lito nagami'i bilito'a i gala fuka ito botigu tigo bai talube'mu hu'ehina yabe. ³⁸ To ya nohigo, Yesu boti si'agu nebelusalo bu'i nokago, enali le'mo ho tite ma lu emi'ahana: Oho. Babafio, lali afillilune'mu nohutaya kai fa'mene minalapiye? ³⁹ Ya lago Yesu ho tito'a abafahi ka emekito'a to nagami'mofihi: Lege nobo. Legeso hubo, luto lu emigo abafahuba lege noto to nagami'uba legeso huto fulu hu'ehina yabe. ⁴⁰ To yalo Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite koli hi'ahabe? Nani kaba hu lepalaluna ni'inaya mekeheli'ahafiye? Nanitoga lenemehi menimise keheli ule'ale mehi'ahanafiye? ⁴¹ To ya ligo, enali enelesa'ani gofa noligo ai lu emigo ai lu emigo hite ma li'ahabe: Akae. Ya'ma bo kiyi'afu

nohibe? Ai abafapomu'i nagami'momu'i kaga noligo ka keheli emi'aha'ibe. Enali ya lite topa he'ahana yabe.

5

Foipa felemagi bomofihi komopagu ti'ehinamofihi Yesu le'mo bati hu'ehina

Mt 8:28-34; Lk 8:26-39

¹⁻² To enali nagami muya beletoga, Gatala bona'magihi kapo'anigu nehetite, to Yesu bo-tiguti nolimigo ana'asi bo moneuba foipa fele ekesa igo negi no'ehina bouba kene mala mala hepatogati oto aitoga o'ehina yabe. ³ Ana bouba kene mala mala hepatoga minolata hu'ehina yabe. To bona'magi fa'mene naga'motu to seni naga'motu ana bomofihi sa gi ule'ale hago, ai li hepulu tulata huto mino'ehina yabe. ⁴ Fato fato yupapogu, seni nagatu sa gilago ai ana naga'i li hepulu tuto'a to gi yaha'alo gi'ahana naga'i li pa solata hu'ehina yabe. Ana bouba lopi fito minago enali le'mo fulu mehi'ahana yabe. ⁵ Ai asaga yupapo folugu'i fuligahi hiti kene mala mala hepatoga hiti to kosalo hiti minoto'a, efapotu gufa'a laga hulata to sipi nogo moloto ahi ahi lulata huto mino'ehina yabe.

⁶⁻⁷ Ana bouba Yesu foto'i noago, bu goto hololu luto buto aitoga lahupa nohi fito minoto'a sipi nogo moloto hekele luto ma lu emi'ehina: Oho Yesuo, Hu'ma sipi kibinamofihi pana'a nohane. Henana hu netalube'mu noane? Oho, meno-hobo. Hu'mamofihi gi'a hoto koloka nohobe.

Menohobo. ⁸ Yesu ana felemofihi: Ma bomofitogati he'mi etobo, luto lu emi'ehigo ai ya lu emi'ehinagihe. ⁹ To ya ligo Yesu: Kigika ho nimibo ligo ai: Nigi'ni Yege yege'nao yabe, luto'a, lali yege yege fele nohutagihe, luto lu emi'ehibe. ¹⁰ To ya luloto Yesuhi buka tito: Ke. Fele'nimagi mana kapoguti nele'mo mehe'mibo luto amuya moloto loka ho'ehibe.

¹¹ To kosalo lebat'oisi, babu yagamagi lomi kifite nenago felemagi bu gete: ¹² Ke. Yagamagitoga loho lifitogo buto enali hiti minalune, lite Yesuhi loka he'ahabe. ¹³ To ya lago, Yesu: O'yo. Anaga bilo, ligo foipa felemagi ana bomofitogati he'mi etete'ani bite yagamagihi komopa'anigu tite falago, ana yaga, 2000 magi hololu lite nemebite yaba'mogu limite nagamilugu felete fili'ahana yabe.

¹⁴ Ya hilago, yaga kaba bona'magi sipi koli hite me'me hite bite hepatoga bona'i to kifigu bona'i hiti asaga'i ana ka beto hite lu epite mine'ahana yabe. ¹⁵ Yalo asaga bona'magi ete bu galune lite ete Yesutoga nehetite, to ana negi bo ekesa hokolo higo kata bito legeso huto meto nominago bu gelete enelesa'ani lu'ehibe. ¹⁶ To enali bu ge'ahana bona'magi bite ana negi bo'mu to yagamagi kumu kaga beto hilago, ¹⁷ asaga bona'magi ete Yesuhi ma lu emi'ahana: Kai abufa hubo. Hepatiloti he'mito bubo lite ka liba liba hi'ahabe.

¹⁸ To ya lago, Yesu enalitogati he'mito buto botigu notigo, ana negi bouba oto: Kai hiti bilu'ibe, luto buka tito loka ho'ehina. ¹⁹ To Yesu ma lu emi'ehina: O'e. Kai hepakaloga buto bonaka lu epibo. Sipi Bo, Hu'mau keke'i

nolu ketoto kele'mo bati hu'ehinamofihi asaga'i buto lu epibo. Hu'mau amuya'a hiti bouba kehe'mo'ehina ka ya'ma beto huto lu epibo. ²⁰ Ya ligo ai keheliloto buto Tekapoli hepatoga asaga'i bego bego huto, Yesu hu eto'ehinamofihi asaga'i ya'ma ka beto huba huba higo, silaga bona'magi yege fite topa he'ahana yabe.

*Yesu sipi mono bomofihi pa'a hiti to yatama kanagu besi'ehina a'mo hiti etele'mo ye ko'ehina
Mt 9:18-26; Lk 8:40-56*

²¹ To Yesu botigu tito nagami muya beletoga aku'i nehetito'a nagami nekisa'alo nohigo, babu bona'magi aitoga li gehesa hi'ahabe. ²²⁻²³ Ya nehago, mono nohi kaba bo moneuba, gi'a Yailusi ai Yesuhi bu nogoto oto aitoga lipito minoto amuya moloto ma luto loka ho'ehina: Oho. Lagaso pa'ni sibina nobesigo ma'asi fililube'mu nohibe. Kai buloto kayahi gufa'alo li keheli etetogo mefilise ye koto fulu besilina'mu yabe. ²⁴ Ya ligo, Yesu kehelito ai hiti bi'aha'ibe. To neba'igo yege yege bona'magi etali hiti hetegete nebago ikini ikini hu'ehibe.

²⁵ To ai'i moneuba sopaluga buba buba hu'ehina a'mouba anaga nobina yabe. Ana a'uba 12 foya kanagu ya huto minoto, ²⁶ efaha'a asaga lusa bomagihi epi su hago to enali luna lana asaga'i hi etete le'mo bati mehi ete'ahanaya ai gabu'i nogigo minoto lusina nobesigo mone gofana huto minomo buto mino'ehina yabe. ²⁷⁻²⁸ Ana a'uba enali Yesuhi kaga nelago, kehelito buto komopa'agu ekesa kehelito ma lu'ehina: ²⁹ Nani kata'a anasi bako hulenogo nebesise'na

fa hu netalina'mu yabe. Ya luto buto asaga bona'magi nebana hiti buto'a Yesuhi mege'li bu'ehibe. ³⁰ To kata'a bako higo Yesu ana'asi amuya'a bu su ho'ehina komopa'atu kehelito i behe huto bona'magihi enoloka ho'ehina: Kiyi'afu kata'nilo bako hu'ehibe? ³¹ Ya ligo, pana'alobomagi ma lu emi'ahana: Akae. Silaga bona'magi kaitoga ikini ikini hite nehago bu go'ahane. To kai, kiyi'afu bako he neto'ehibe luto nolataya henabe lutobe? ³² Ya lago ai bu go beloloto bako hu neto'ehina bona'i bu galube luto bu go belolo'ehibe. ³³ Ya nohigo ana gufa'a le'mo bati hu'ehina a'uba ai ekesa nokehelito koli nohuto to afoya foya noito oto, aitoga lipito asaga ka lu hokolo huto lu emi'ehina. ³⁴ Ya ligo Yesu kehelito ma luto lu emi'ehina: Oho, pa'nimaka. Kai nanitoga keheli ule'ale hu'ahata yanauba kugufaka le'mo bati hibe. Kebesi'ehinana yatai fa hu keto'ehinagihe. Kelesaka melinogo fulu huto bubo.

³⁵ To Yesu ya noluto nohigo, Yailusihi noha'agati bona'i luga'amagi ete ma kaga li'ahana: Pakamo afili su ho'ehina yabe. Ma babafi bo le'mo he'mibo. Ai yatai li mekehe'malina'mu yabe. ³⁶ To Yesu kehelito enali ka'ani he'mito to anaga bilube'mu nohuto'a ai mono nohi kaba bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kai koli mehobo. Nanitoga keheli ule'ale huto minobo. ³⁷ To ya luloto Pitagi Yemesigi to Yemesihi gona'a Yonigi enaligo enele'moto buto mono nohi kaba bomofihi noha'aga neheti'ahabe. ³⁸ Nehetigo, anagu bona'magi li nupa hite: Akae, akae, lite yibi nama

hite nehago Yesu bu goto nonugu tito ma luto lu epi'ehina: ³⁹ Lenali henabe lite sipi nogo melete yibi hafili nehabe? Ya'ma pa'i mefilise nohuto fa'mene bu'i nokabe. ⁴⁰ Ya ligo enali: Faga yabe lite, kiya hi etago ai enali nonuguti enele'mo he'mito'a ana pa'mofihi ito'afu hiti afo'afu hiti to ai hiti e'ahana pana'alobomagi hiti enele'moto buto ana pa'i ko'ehinalo hasagu ti'ahana. ⁴¹ To ana pa'mofihi yaha'a lito ka'aguti Taliya kumi luto, lali kaguti ma lu'ehibe: Pa'nise, ho tibo luto'ni lu nokumube. ⁴² Ya ligo, ana'asi mele'isi ana pa'mouba ko'ehinagati ho tito humofa'na higo, enali sipi enelesa'ani lite yege fi'ahabe. Ana pa'mofihi foya kana'a 12 yabe. ⁴³ To ho tito humofa'na nohigo Yesu: Ma pa'mofihi nose'na mone'a lite ete emilo, luto'a yalo amuya ka lu laga huto ma luto ka epeki'ehina: Lenali ya'ma asaga bona'magihi ka lu meepilo. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

6

*Nasalete hepatoga bona'magi Yesuhi
enemegesa hi emi'ahana*

Mt 13:53-58; Lk 4:16-30

¹ To Yesu ana kapoguti he'mito buto kapo'aga nehetigo pana'alobo hiti bite neheti'ahabe. ² To fuli yupapogu Yesu mono nonugu tito nominoto kaga hapi fito lu epito nohigo, enali kehelite otopa hete ma li'ahana: Akae. Ya'ma ka kiyi'afu lu emigo nolibe? To keheli fe luse'namo hiyagati kehelito nohibe? To ai mana hepato bo nohinaya ya'ma topa hose foya lise'namofihi amuya'a

hiya'agati li'ehibe? ³ Ai nohi gise lili'nalo bo nohina, ai fa'mene Maliahi pana'a nohina yabe. To Yemesigi Yosesege Yutasigi Simonigi enogo'anifu nohibe. To etali'agi mana hepatiga nehana yabe. Ai hepatilo bo nohinaya ya'ma ka nolina'a hiya'agati keheli'ehibe? ⁴ Ya lite ai kumu enipagu sibina hite mine'ahana. Ya hago Yesu ma luto lu epi'ehina: Ana, lenali hapatini ya huto ni'ibe. Hu'mamofihi ka'a lu huto huto bo mone'mofi kumu asaga bona'magi fokehi nelibe. Ya huto ni'inaya aku'i ai'a bona'a hiti hepa'alo bona'magi hiti to ai lalameha'a hiti enali fokehi menelibe. Hapa'a ya huto ni'ibe. To lenali ya hapa'amu mege'i melelata nehabe. Yesu ya lu epi'ehibe. ⁵ To enali enipa sibina higo, Yesu anaga topa hose foya melise nohuto epesi'ehina bona'i loe'asi yatu bako huto'a enele'mo bati hu'ehibe. ⁶ Enali aitoga keheli amuya memelese komopa'ani ule'ale higo, Yesu topa hoto enali kumu ipagu gabu'i gi'ehina yabe. To anagati he'mito buto lebato hepatoga asaga'i bego bego huto buto ka lu enelepimofa'na hu'ehina yabe.

Yesu aposolo bo'a 12 ka lamana'amu enoho lifi'ehina

Mt 10:5-15; Lk 9:1-6

⁷ To yalo Yesu pana'alobo 12 magi kehe igo ago'a ma luto lu epi'ehina: Nani yatai lenoho lifinogo'ni bite bona'magi komopa'aniguti foipa fele enele'me he'milabe. Lenali loemo loemo hite bilo. To ya hite loemale'ita bitetiti ma hiliyo. ⁸ Nose'natiti efa gutiti to ana'ina fato fato'na melise fa'mene biliyo. Letayanugu fatusa

anasi lite bila'ibe. ⁹ To letigigusagu'na bitetiti, to letugupisalo naku'i moneko moneko biliyo. Loemo loemo bila'ina'a meni'ibe. Ya hite bilo, luto lu epi'ehina. ¹⁰ To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Bite hepa'i moneto nehetite bo nohi tite kala'ina nopogu kelata hite minaliyo. Fato fato nopogu mekaliyo. Ya hite minetetiti alihi ana hepa'mo minala'ina'a kana su henogo ana nonuguti he'mite biliyo. ¹¹ To mone hepato nehetila'inamo to enali letebe metigise to kagatiti mekehelise minenogomo letali ana hepatogati he'milu'ibe'mu nehitemo letigigusaloti me'ani kele li he'miliyo. Ya hinogo enali bu gete: Hu'mau ka lemeki'ehina yabe lite kehelilabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe. ¹² Ya ligo, enali loemo loemo hite bifa hi'ahabe. Asaga hepatoga bite: Komopatini i gelehe hite foipanatini li he'milo, lite kaga lu epi'ahana yabe. ¹³ To foipa fele bona'magihi komopa'aniguti le'me he'mite, to epesi'ehina bona'magihi enugufalo ueli nagami'i folo epelete enele'mo bati hi'ahana yabe. Enali ya hite babu bona'i enele'mo bati hi'ahana yabe.

Nagami folo epolo'ehina bo, Yonih, ho fili'ahana

Mt 14:1-12; Lk 9:7-9

¹⁴ To yalo asaga bona'magi Yesu kumu kaga liba liba hago, gihiti bo mone, gi'a Heloti, ai ya'ma kaga keheli'ehibe. To bona'magi mone'a Yesu kumu: Ai Yoniu nagami folose bouba fili'ehinaguti aho notibe. Ya'ma Yesu ai ana bo nohuto, amuya hiti nohuto'a ya'ma yege fise'na legi huto nominanagihe, lite li'ahabe.

laita huto yege yege bona'i kehe igo e'ahabe. Ya'ma koyapa Helotihi ito'afu ai'a keto'ehinamofi kumu beto hilana'mu li gehesa hi'ahana yu-papo yabe. Kanisole bo hiti gimi bo hiti to Galili kapoguti sipi bomagi hiti e'ahabe. ²² To ete nose'na ne'ahana yupahi Helotiasihi pa'auba Helotitoga buto enubulo melekehi igo, Helotigi ana melekepo laga'ani epesi'ehina yabe. Helotiu ai sipi laga besigo ana pa'mofi kumu ma luto lu emi'ehina: Oho. Ya'ma melekehi italo henana kimilube? Mone kebesilinana kimilunagi kai lu nimibo. ²³ To kai kapokaga me'i mone luga'a nimibo luto noloka holetogomo, nani o'e meluse kimilunagihe. Henanaka lilane? ²⁴ Helotiu yahi tito ana ka lu emi'ehina yabe. To ya ligo ana palala'uba aitogati he'mito buto ito'afu nohinalo buto: Henana'mu loka halube luto ligo ito'afu ma luto lu emi'ehina: Ya'ma Yoni, nagami folose bomofihi lataha'a nimibo luto loka hobo. ²⁵ Ya ligo palala'uba ana'asi i behe huto buto Helotitoga hololu luto buto ma luto lu emi'ehina: Kai yatai, ma'asi, Yoniu nagami folose bomofihi lataha'a ho gitigito lapelugu li moloto ito oto nimibo. ²⁶ Ya ligo Helotiu sipi ginaga fi'ehibe. Aku'i ai yahi tito lu emi'ehina ka'a asaga bona'magi kehelite aimo bu gete neminago, enali kumu lesa'a lu'ehibe. ²⁷⁻²⁸ Lesa'a ligo gimi bo'a mone ho lifi'ehina yabe: Kai buto Yonihi hoto lataha'a ho gitigiloto ito obo, luto lu emigo ana bouba buto Yoni kal-abusi nonugu nohinaga tito lataha'a ho gitigito'a lapelugu li moloto ito oto palala'i emilago ai ito buto ito'afihi emi'ehina yabe. ²⁹ To Yonihi pana'alobomagi ya'ma kehelilete bite gufa'a lite

yafa bite keli he'ahana yabe. Helotiu ai koyapa ya huto Yonihi ho fili'ehina yabe. Ya hu'ehinaya ai alihi Yesu kumu kaga keheliloto'a: Ya'ma Yonihi fili'ehinaguti aho notibe luto keheli'ehina yabe.

*Yesu li huto hu'ehina nose'na babu boana'i
5000 epi'ehina*

Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Yn 6:1-14

³⁰ To Yesuhi pana'alobomagi enoho lifi'ehinagati aitoga aku'i ete'ani enali hi'ahana ka hiti to lu epi'ahana ka hiti beto hite lu emi'ahabe. ³¹ To ya ka lilago Yesu ma lu epi'ehina: Lenali mana hepatogati he'mite ete nani hiti butoti bona'i menehanaga bite lenabasu bite minalabe, luto lu'ehibe. Ana hepatoga bona'magi babu lite bila ela hite nehago enali pana'alobomagi mine'ahanagihe. Ya hite minago Yesu: Bite lenabasu bite minalabe, luto lu epi'ehina yabe. ³² To enaligo bite suguna hilete bite botigu tite yu hepatoga bilune'mu nehabe.

³³ To nebago yege yege bona'magi bu enegete kehelite nohi hepa'anigati he'mite hololu lite melugu kohe tete bite Yesugi pana'alobomagi bilana hepatoga enebege ligite yata'a neheti'ahabe.

³⁴ To Yesu alihi anaga nehetito enali li gehesa nehanamo bu enogoto keke'i lu epolo'ehina yabe. Enali sipisipi yagamagi, kaba bo'ani meminana suhi lite nehago bu goto keke'i lu epolo'ehina yabe. Ya huto'a kaga lu enelepiba enelepiba huto mino'ehibe. ³⁵ Ya huto minago sinihi gigo, pana'alobomagi aitoga neete me lite lu emi'ahana: Ya'ma hepato yu hepa'i ni'igo to sinihi nogigo, to enali nose'na'ani melise e'ahago

kau'na enahabe. ³⁶ Kai enoho lifitogo bite asaga bego bego hu'ehina hepatogati bite nose'na mina fite nalabe. ³⁷ Ya lago Yesu: Lenali nehanaya, lenalitini nose'na epilo, luto lu epi'ehina. Ya ligo enali ma lu emi'ahana: Kai kekesa kehelito lali buto 200 kinaloti'i nose'na mina fito ito oto epilupiye? ³⁸ Ya lite lago, Yesu: Lenalitoga beleti nose'na henaki ni'ibe? Bite bu gete kehelilo, luto lu epi'ehina yago enali bite kehelilete ete ma lu emi'ahana: Beleti nose'na'a loe yagi loe yagi mone yagi ni'ito, to faya'i loe'asi hiti ni'ibe.

³⁹ Ya lago yalo Yesu ma luto lu epi'ehina: Ana lenali asaga bona'magihi enele'mo nupa hinogo meto mineno. ⁴⁰ Ya ligo, yege yege bona'i kifina ni'inalo minela minela hite meto mine'ahabe. Mone 100 bona'i li nupa hite minela hi'ahabe. To mone'a 50 bona'i li nupa hite minela hi'ahabe. ⁴¹ Ya hite meto mine'ahago, Yesu ana beleti nose'na loe yagi loe yagi mone yagi to ana faya'i loemo hiti lito'a, kokulumaga bu go saga nohuto Hu'mamofitoga fokehi lu emito beleti nose'na li gofa huto pana'alobo noepigo enali lite bite gabu ite epi'ahabe. To faya'i ana huto li gofa huto epigo enali lite bite epi'ahabe. ⁴² To enali yege yege bona'i nose'na nenete enumu higo he'milete mine'ahabe. ⁴³ To ya hago, fakene hu'ehina nose'na, beleti letuha'a hiti faya'i hiti sulu sulu'ya 12 agu'i he gigite li'ahabe. ⁴⁴ Enali ana nose'na ne'ahana bona'i babu lite, bomagi 5000 ne'ahana yabe.

*Yesu hefuhi nagami ifo'alo kapo molo'ehina
Mt 14:22-33; Yn 6:15-21*

⁴⁵ To yalo Yesu ana'asi pana'alobo'a amuya ka lu epito ma lu'ehina: Lenali nani kohe tete bite botigu tite nagami muya beletoga Betesaita hepatoga lofotula hilutagi bilo. ⁴⁶ To enali nebago Yesu asaga boana'i enebe tigitu: Hepatiniga abilo ligo bi su he'ahabe. To bi su helago, ai nunumu hilube'mu buto bohupogu tito Hu'mamofihi ka lu emitu mino'ehibe. ⁴⁷ To sinihi gilago, pana'alobo'amagi botigu nagamito folaganugu neminago, to aigo melugu minoto'a bu enogo'ehibe. ⁴⁸ To sipi abafahuba noligo enali osatu boti kefefehite lusi foya neligo Yesu bu enogoto, folugu'i kokole nogo nomalago buto nagami ifo'alo kapo moloto enalitoga bu'ehibe. Buto to enebege ligilube'mu i pebisa nohago enali asaga'i bu gete koli gofa hi'ahabe. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ai nagami ifo'alo kapo nomalago bu gete: Felemo yabe, lite enegekesa kehelite enonogo'ani ahi sipi lite koli habe. To ai ana'asi kaga luto: Nani yabe. Koli mehilo, luto lu epi'ehina. ⁵¹ To ya luloto enalitoga botigu tito nohigo, ana'asi abafahi li lege no'ehibe. To pana'alobo'amagi enegekesa keheli keheli hite otopa he'ahabe. ⁵² Enali koyapa Yesu beleti nose'na le'mo babu lu'ehigo enegekesa hokolo mehigo ai Hu'mamofihi pana'a nohibe lite mekeheli'ahabe. To ya'ma kana ana huto mekehelise nehite enegekesa keheli keheli hite yege fi'ahabe.

Genesalete hepatoga bona'i
epesi'ehina'amagihi Yesu enele'mo ye ko'ehina
Mt 14:34-36

⁵³ To, nagami muya beletoga bite Genesalete hepatoga nehetite boti nagami nekisa'alo neheti'ahabe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Yalo botiguti he'mite limite nehago asaga bona'magi ana'asi: Yesu yabe, lite okaba'a kehelite bite hololu lite bite asaga hepatoga bite epesi'ehina bona'i ukogu ke epelete yafa bite Yesuhi nohinalo enele'mete bi'ahabe. ⁵⁶ To Yesu fato fato hepatoga asaga'i lagaso hepatogafi sipi hepatogafi kifi hepatogafi nehetigo, enali epesi'ehina bona'i aitoga enele'mete maketi hepa'i ke epalago Yesuhi buka tiba tiba hite mine'ahana. Ai kata'a nekisa'asi bako hulenogo fa hu lepalalinagihe lite enegekesa kehelite ukimi ukimi hite loka he'ahabe. To kata'a bako hi'ahana bona'magi epesi'ehinana fa hu epoloto enugufa'ani ye ko'ehina yabe.

7

Koyapa enigiko enagako bomagi kaga lu enelep'ehina ka'ani

Mt 15:1-9

¹⁻² To mone yupahi Felosi bona'magi to Yelusale hepatogati mono babafimagi hiti ete Yesuhi pana'alobo'amagi enayahi nagamilugu okala mehise nose'na nenago bu ge'ahabe. Ya'ma bu gete enipagu sibina hu'ehibe.

³ Enali Felosi bona'magi to Yuta bona'magi asaga'i, koyapa bona'amagihi hapa'anilo mege'i melete enayahi nagamilugu okala hilete yalo nose'na nenana yabe. To enayahi nagamilugu melise nehite'ani nose'na mo nesibe. ⁴ To ana huto maketi hepatogati nose'na ana'ina lilete'ani

yata'a enugufa'ani nagami felelete alihi nenabe. To fato fato hapa'ani koyapa bona'animagi hi'ahana suhi ya'ma silaga'i ana hite nehana yabe. Masu'ani somo'ani kopa lape'ani koha'ani asaga'i nagamitu ifepa afepa ite mine'ahana yabe.

⁵ Enali Felosi bona'magi to mono ka babafimagi hapa'ani ya huto ni'igo, Yesuhi pana'alobo'amagi ya hite enayahi okala mehise nenago, bu enegete Yesuhi ma lite loka he'ahana: Akae. Kaika pana'aloboka henabe lite afotigihi hapa'ani nehe'mite, enayahi okala mehise nenabe? ⁶ Ya lago, ai ma lu epi'ehina: Lenali soya kalo bona'i nehabe. Aisaiyau koyapa Hu'mamofihi ka'a lenali kumu ma'naka luto koyo'ehina yabe. Ai ma luto koyo'ehina:

Ya'ma bona'magi enabagaguti
nofokehi nelinaya,

aku'i komopa'aniguti agoya hi menenimibe.

⁷ To nani kumu yege filata nehanagi,
aku'i bona'magihi ka'ani mono'i yabe lite,
soya ka lite li epilata nehanamo ni'ibe.

⁸ Aisaiyau lenali kumu ma'naka luto ya luto go'ehina yabe. Lenali Hu'mamofihi ka'a nehe'mite bona'magihi ka'ani kehelite mege'i melelata nehabe, Yesu ya luto lu epi'ehina.

⁹ To ya luloto ka mone hiti ma lu epi'ehina: Lenali ma suhi hite Hu'mamofihi kaga'a nehe'mibe. Ma suhi hite Hu'mamofihi lenemegesa hi emite lenali hapatinimofihi liyafa nehana yabe. ¹⁰ Moseu koyapa keya ka lu'ehina ka'a ma luto koyo'ehina: *Kai afokafinogo itokafinogo kaba hu etototo minobo.* To, ana huto

ka mone hiti ma koyo'ehina: *Ya'ma afo'afinogo ito'afinogo gumi'i etahalina bomofihi ai'i ho fililana'mu yabe.* Moseu ya loe ka koyo'ehinamo ni'ibe. ¹¹ Ya huto ni'inaya to lenali aku'i ma lite nelabe: Bo mone'mofihi afo'afitoga ito'afitoga lu etimibe: Ke, mana efaha'ni Hu'mamofihi efaha'a yabe, luto molo'ohube. Ya melutita letumutita'mu yabe. Ana ka luto lulata bomomu'i lenali bati bo nohibe lite nekehelibe. ¹² Lenali ana bouba afo'afugo ito'afugo bati huto he'mi etoto'ehina yabe lite nelana soya ka nelabe. Lenali ya hite Hu'mamofihi ka'a le'mo sibina nehabe. ¹³ Lenali hapatinimu'i kaga litetini Hu'mamofihi ka'a nehe'mite soya ka lu epilata nehana ni'ibe. To luna lana fato fato'na ana suhi hite nehana yabe. Yesu ya luto ka epeki'ehina yabe.

*Bona'magihi enele'mo kolo notana nasana'mu
Mt 15:10-20*

¹⁴ To Yesu yalo asaga bona'magihi aku kehe igo ago ma luto lu epi'ehina: Ka lu lepilunagi asaga'i kehelilo. ¹⁵ Ana'ina asaga'i bomofihi komopa'agu limilina'a meha'a le'mo sibina mehilibi. Aku'i ai'a komopa'aguti tilina'a ya'ma meha'a le'mo sibina hilina'mu yabe. ¹⁶ Lenegekesatini nina bona'i ka kehelilo.

¹⁷ To ya luloto yalo asaga bona'i he'mi epoloto buto nonugu tito nominago ai'a pana'alobomagi ana fono ka'mu ma lite loka he'ahabe: Sunguna ka lu epi'ahatana lu hokolo hu letobo.

¹⁸ To ai ma lu epi'ehina: Lenali hiti ana hite

lenegekesa meni'igo neminafiye? To mekeheli'ahafiye? Mafi. Bomofihi komopa'agu limilina'auba hiya huto meha'a le'mo sibina hilibe? ¹⁹ Ai anana nolenogomo kupa'agu limito yalo ipa'agu limiloto bu su nohabe. Hiya'a huto meha'a le'mo sibina hilibe? Ya mehilibi. To Yesu ya ligo lali asaga nose'na bati huto naluta'mu yabe. ²⁰ To Yesu ka mone hiti ma luto lu'ehibe: Bomofihi komopa'aguti notina'a ya'manauba meha'a le'mo sibina hulata nohibe. ²¹⁻²² Bomofihi komopa'aguti ekesa noyiginana asaga'i notina yabe. Moko lise'na, bauna ise'na, bona'i ho filise'na, a'i gumina folose'na, to komopaka hosopa ito ana'ina'mu nani'ni babu luto lilube lulata ya'ma, to foipana fato fato'i huse'na ya'ma yabe. To, bahane hose'na, kolota kolota hapa'a huse'na, siko huse'na, megeka luse'na, kugufaka limo titi huse'na, to keheli sibina huse'na, ²³ ya'mana asaga'i bomofihi komopa'agu ekesa kehelilata nohina yabe. Ya'manauba komopa'aguti tito meha'a le'mo sibina hilina'mu yabe.

A'uba Yesutoga keheli ule'ale hu'ehina

Mt 15:21-28

²⁴ Yesu ya luloto, ana hepatogati he'mito buto Taiya hepa'i to Saitoni hepa'i ni'ina kapogu buto'a, nonugu tito suguna huto mino'ehibe. Ya huto suguna huto nonugu folo'ehigo yalo bona'magi kehelilago,

²⁵ to a'i mone pa'amofihi komopa'agu foipa fele ti'ehina pa'i ya'ma ito'afu Yesuhi kaga nelago kehelito aitoga buto gigusa'alo lipito mino'ehina yabe. ²⁶ Ana a'mo Giliki ka nolina to Silia

metogati Fonisia naga'i nohina a'i yabe. Ai Yesu-toga lipito minoto, amuya moloto ma luto loka hoba hoba huto mino'ehina: Oho. Pa'nimofihi komopa'agu foipa fele tito nohina kai le'mo he'mi etobo. ²⁷ Ya ligo, Yesu fi taga hu etoto ma luto lu emi'ehina: Mafi. Yagapana'magi nose'na yata'a nelenogo kalamagi alihi nenabe. Yagapana'magihi nose'na'ani be silito kalamagihi epiloto'ni bati supo hilufihe? ²⁸ To ya ligo ana a'uba ma luto lu'ehibe: Afo'nigabe, ma'naka nolataya aku'i kalamagi hita kapoluga minete nose'na letuha'a limo i'ehina'a nelata nehana yabe. ²⁹ Ya ligo, Yesu ma lu emi'ehina: Ma a'ise, kai komopakaguti keheli bati huto ya'ma kaga lu huto hatalo pakamofihi komopa'aguti foipa fele le'mo he'mi'ohube. Kipakagu bati hinogo hepakaga bubo. ³⁰ Ya ligo ana a'uba hepa'aga buto nehetito pa'a bati huto nebelusalo nokago bu go'ehina. Foipa fele he'mi etoto bufa hu'ehigo ya'ma pa'i bati huto nohigo bu go'ehina yabe.

Ekese hekini lo'ehina bomofihi Yesu le'mo bati hu'ehina

³¹ To yalo, Yesu Taiya hepatogati he'mito buto Saitoni hepa'i folaganugu buto muya beletoga Tekapoli kapo bege ligitito buto Galili nagamito neheti'ehina.

³² Ya higo bona'magi mone ekese hekini lo'ehina to kaga lu bati mehina bo aitoga le'mete bite ma lite Yesuhi loka hete buka ti'ahabe: Oho, ma bose. Kai kayapotu bako huletogo ya'ma bomo bati hilina'mu yabe. Enali ya lite loka he'ahabe. ³³ Ya lago, Yesu ana bomo enalitogati le'moto buto yaha'a ekese kapogu luga luga bito,

to libi'na hoto ana bomofihi kenetufa'alo folo etoto, ³⁴ yalo kokulumagu bu go saga huto'a: Ke, luloto to ai'a ka'aguti Efata luto, lali kaguti: Hokolo hubo, luto lu'ehina. ³⁵ Ya ligo ana'asi ana bomofihi ekesa'a hokolo higo to kenetufa naga'i i hepulu tulago kaga lu bati huto lu'ehina yabe. ³⁶ Ya higo, Yesu asaga bona'magihi ma luto lipoti epi'ehina: Lenali fato bona'magihi ya'ma hu'ohunana lu meepilo. Ai ya luto lu laga huto lu epi'ehibe. Yesu luto lu epiba epiba huto hulago, enali aku'i bite fato fato bona'i lu epiba epiba hi'ahana yabe. ³⁷ To asaga bona'magi lusi topa nehete enegelo bite ma li'ahabe: Bogiyo. Ya'ma Yesu ai asaga'na keheli bati nohina yabe. Ai ekesa hekini lo'ehina bomofihi le'mo bati higo, kaga nokehelibe. To kaga meluse mino'ehina bomofihi le'mo bati higo, kaga lu bati huto nolibe. Enali ya lite yege fi'ahana yabe.

8

Yesu nose'na li huto huto 4000 boana'magihi epi'ehina

Mt 15:32-39

¹ To yalo ana kanagu, silaga bona'magi Yesutoga li gehesa babu lite nehago, to nose'na'ani meni'igo Yesu ya'ma kehelito pana'alobo kehe igo ago ma lu epi'ehina: ² Ke. Nani ya'ma boana'magihi keke'i nolu epolobe. Enali nanitoga loe yagi mone yagi yegegu mine'ahana to nose'na'ani meni'ibe. ³ To nani enele'mo he'minogo, kau'na enehenogo kapogu fililana'mu yabe. To mone'amagi foto hepatogati e'ahabe. Ya'mu nani keke'i nolu epolobe. ⁴ Ya

luto ligo pana'alobomagi ma lu emi'ahana: Lali ya'ma yu hepatoga nohutaya hiya'a huto nose'na lito asaga bona'i epilune? ⁵ To ya lago ai ma luto enoloka habe: Beleti nose'na lenalitoga henaki ni'ibe? To enali: 7 yabe, lu emi'ahabe.

⁶ Ya lago, ai asaga boanatoga: Meto minalo luto ka lu noepito'a, yalo ana beleti nose'na 7 liloto, Hu'mamofitoga fokehi liloto'a yaha'atu beleti li gofa huloto pana'alobomagihi epigo, enali lite bite yege yege bona'magihi gabu ite epigo ne'ahana yabe. ⁷ To ana huto lagaso faya'i loe'asi ni'igo, Yesu lito Hu'mamofitoga fokehi lito pana'alobomagihi: Lite bite epilo, luto lu epigo enali lite bite epi'ahabe. ⁸ To asaga'i nenete enumu higo he'mi'ahago, Yesuhi pana'alobomagi nose'na fakene hu'ehina letuha'a lite he gigitte, sipi sepeke'na 7 bai toto li'ahabe. ⁹ To ana nose'na ne'ahana bona'i babu lite, 4000 boana'magi yabe. ¹⁰ Ne su helago, Yesu enele'mo he'migo hepa'aniloga bi'ahana yabe. To bi su helago, Yesu pana'alobo hiti ana'asi boti mone'agu tilete Talamanuya kapogu bifa hi'ahana yabe.

Topa hose foya bu galune lite Felosi bona'magi li'ahana

Mt 16:1-4

¹¹ Anaga bite neminago, Felosi bona'magi kehelilete'ani ete Yesuhi hiti kenasabo bilune'mu ete to ai kumu mi'i melete fi taga hi etalune'mu nehite Yesuhi nohinalo nehetite loka he'ahabe: Kokulumaguti sipi lili'na topa hose'i fato fato'i liletogo lali Hu'mau kele'mo ho ti'ehina bo nohapi menohapi bu galune. ¹² Ya lite lago, Yesu komopa'agu, abo, luloto, yalo ma luto lu epi'ehina:

Lenali yatai bona'i yale. Henabe lite nani fi taga hi netete, kokulumagati sipi lili'na topa hose fato fato'i liletogo bu galune lite nelabe? Ma'naka lu nolepube. Nani lenali yatai bona'magita sipi lili'na topa hose fato fato'i meli lepalalube'mu nohube. ¹³ Yesu ya luloto, enalitogati he'mito buto pana'alobo'amagi hiti botigu tite nagami muya beletoga aku'i bilune'mu nehabe.

Felosi bona'magihi hapa'animofihhi kaba hu bati hilo

Mt 16:5-12

¹⁴ To botigu bilune'mu nehite ya'ma pana'alobomagi enegekesu hago nose'na asaga'i melise beleti nose'na moneko'isi anasi lite nebago, ¹⁵ Yesu fato kaga kehelito lipoti epito ma lu'ehina: Lenali kaba hu bati hite minalo. Ya'ma Felosi bona'magihi hapa'ani to Heloti naga'i nehana bona'magihi hapa'ani mege'i memesele minete kaba hilo. Enali hapa'ani ya'ma yisiti beleti kelo kelo tilina'a legitana ni'ibe. Foipa hapa'ani ni'igo asaga bona'magihi hapa'ani le'mo sibina hulatanamo ni'ibe. ¹⁶ Ya ligo, enali kehelite: Abo. Lali beleti nose'na lito meo'ohutamolo ya linago lite ai lu emigo ai lu emigo hite nehago Yesu kehelito ma lu epi'ehina: ¹⁷⁻¹⁸ Lenali henabe lite beleti nose'na meni'ibe lite kaga nelabe? Nani yamofi kumu menolube. Ka'nimofihhi hapa'a menekehelifiye? Lenegekesa hokolo mehu'ehina ni'ifiye? To lenubutini ni'igo, bu megalune'mu nehafiye? To lenegekesa ni'igo, mekehelilune'mu nehafiye? Nani ologosi hu'ohunanamofihhi beto menehafiye? ¹⁹ Nani ologo beleti nose'na 5 li gofa huto'ni 5000

bona'magi epi'ohuna yupahi letuha'a henaki sulu sulu'ya li'ahabe? Ya ligo, enali: 12 sulu sulu'ya yabe lite lu emi'ahana. ²⁰ To ai ma lu epi'ehina: To ma'asi, beleti nose'na 7 li gofa huto 4000 bona'magi epi'ohuna yupahi letuha'aya henaki sepeke'na li'ahabe? Ya ligo, enali: 7 sepeke'na yabe lite lu emi'ahana. ²¹ Ya lago, ai: Ana henabe lite menekehelibe? Nani beleti nose'namo'mu nekesa keheli keheli hiluna'a meni'ibe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Bu pisi lu'ehina bomofihhi Yesu le'mo bati hu'ehina

²² To yalo Yesu to pana'alobomagi hiti Betsaita hepatoga nehetite neminago, bona'magi bo mone bu pisi lu'ehina bomo Yesutoga le'mete bite: Oho. Kayapotu bako huletogobe lite buka tilago, ²³ ai bu pisi lu'ehina bomofihhi yapo lito, le'moto buto nohi hepatogati he'mito buto le'mo fegutoga moloto libi'na bu'alo ho folo etoto to yatu bu'alo bako hu etoto'a: Henana bu nogane luto loka hago, ²⁴ ai gili huto bu go saga huloto ma lu'ehibe: Nani yatai bona'magihi yafa legi hite kapo nemalago bu nogobe. ²⁵ Ya ligo, Yesu mone hiti yatu bu'alo bako higo, ai gili gili huto nohuto'a bu'a i gili huto bu go bati hu'ehina yabe. ²⁶ To Yesu: Ya'ma nohi hepatoga metise nohutoka hepatoga fa'mene bufu hubo, luto ho lifi'ehina yabe.

Yesuhi Hu'mau koho lifi'ehina bo nohane Pitau lu emi'ehina

Mt 16:13-20; Lk 9:18-21

²⁷ To yalo, Yesu pana'alobo hiti'i Sisalia Filipai kapogu ni'ina hepa'mo bego bego hilune'mu nebago Yesu pana'alobo ma luto enoloka ho'ehina: Asaga bona'magi nani kumu hena ka nelabe? ²⁸ Ya ligo, enali ma li'ahana: Mone'amagi Yoniu nagami folose bo yabe lite nelabe. To mone'amagi Elaiya yabe lite nelabe. To mone'amagi koyapa ka lu huto huto bo moneuba aku'i ho notibe lite nelabe. Kai kumu ya lite nelana yabe. ²⁹ Ya lago, ai: To lenaliya? Lenali nani kumu kaga henana lite nekehelibe? Ya'ma ya luto enoloka nohago, Pitau ma luto lu emibe: Kai Hu'mau kele'mo ho ti'ehina bo, Mesia nohane. ³⁰ Ya ligo, Yesu amuya kaga lu epito ma lu epi'ehina: Lenali ana kaga nani kumu bona'magihi lu meepilo. Ya luto lu epi'ehina yabe.

Keke'i luse'nauba nugupisalo tigo fililuna'mu yabe Yesu lu'ehina

Mt 16:21-28; Lk 9:22-27

³¹ To yalo, kaga lu noepito ma lu'ehibe: Nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita alihi kalana'i mele netete to baga'a hiti'na nugupisalo tinogo kofilube. To enali olopa mono bona'magi hiti sipi mono'i kaba bomagi hiti to mono ka negana bona'magi hiti enemegesa hi nimilete nahalabe. To malipu yafalo noho fililenogo'ni loeyagi moneyagi yegegu keligu minoloto'ni yalo fili'ohunaguti gololo tuto ho tito minalube. ³² Yesu ya'ma huto hilina hapa'a lu hokolo hu epi'ehina yabe. To ya lulago Pitau Yesuhi suguna'i nesi'asi le'moto buto bugu ka ma luto lu

emi'ehina: Ya'ma ka lege nobo. Henabe luto koho fililabe? ³³ To ya noligo, Yesu i behe huto pana'alobo asaga'i bu enogoto ma luto Pitahi ka emeki'ehina: Satao, nemegealo minobo. Kai Hu'mamofitoga keheli emito menominane. Kai melugu bona'magihi kehelise'na'ani lito nomine.

³⁴ Yalo Yesu pana'alobo hiti asaga bona'magi hiti kehe igo ago ma lu epi'ehina: Nemege'i malalube'mu nohina bouba ma huto minalibe. Ai hapa'amu'i: Nemetahana meni'ibe luto he'miloto malipu li kofiloto'a nemege'i bati huto malalina'mu yabe. ³⁵ To bo moneuba meha'a li pili koto minalina bomofi ai meha'a fenene hilibe. To bo moneuba nani kumu luto to ka lamana'a kumu luto meha'a nimilina bomofi, ai meha'a minoba minoba hilina'mu yabe. ³⁶⁻³⁷ To bouba hena mina'a he'mito meha'a aku'i lilina ni'ibe? Mone meni'ibe. Yogo fe'nohi asaga'i ya'ma melugu ni'inana li baga ilenogo, to meha'a fenene higo bati huto minalifihe? O'e. Ya huto meni'ibe. ³⁸ To bo moneubafi ya'ma ka mekehelise foipa nehana kanagu nani kumu to ka'nimu megesa hu nimilenogo, nani Kukulumaguti limi'ohuna Bomofita, alihi ana huto nemegea hu emito minalube. Nani alihi afo'nifu nele'mo bati hulenogo to fana meha'ni besa lago nohuto'ni to hetofa agelomagi hiti aluna kanagu nani ana bo'mu nemegea hu emito minalube. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

9

¹ To Yesu ka mone hiti ma lu epi'ehina: Lusiga lu nolepube. Alihi Hu'mau ai kapo'a amuya hiti

le'mo huto hilina kanagu ya'ma bona'i yatai malo nehana'a mone'amagi enali mefilise nehite bu galana'mu yabe. Yesu ya lu'ehina yabe.

Yesuhi gufa'alo sipi fana to eto'ehina

Mt 17:1-13; Lk 9:28-36

² To yalo, loeyagi loeyagi loeyagi yege yupahi su holago, Yesu Pitanogo Yemesinogo Yonigihi enele'moto buto sipi kosagu tito'a, anaga enubu'anilo gufa'a gulu foto besa lago yege fise'na huto mino'ehibe. ³ To kata'a ana huto besa lago lusi koholina lolo hu'ehibe. Melugu bona'magi kata okala henogo ya suhi huto koholina lolo menohibe. Lusi koholina gofa huto lolo hu'ehina yabe. ⁴ To Yesu ya huto yege fise'na lolo nohigo, koyapa bomale'i Elaiya hiti Mose hiti enubulo huto hite'atiti Yesu hiti kaga lite nehago bu ge'ahabe. ⁵ To Pitau Yesuhi ma lu emi'ehina: Oho, babafio. Lali ma hepatoga bati huto nominone. Lali yege goli nohi loe yagi mone yagi gilune. Kaika mone Mosehi mone Elaiyahi mone ya huto gilenogo nokebesifiye? ⁶ Enali pana'alobomagi enelesa gofa ligo, Pitau koli nohuto hena ka lilube, luto ekesa kehelito ana ka lu'ehibe. ⁷ To yalo enalitoga sopohi gilago sponuguti nogo moloto ma lu'ehina: Ya'ma bo nani'ni pana'ni nohibe. Nigi moneko pana'ni nibita hu'ehina pana'ni nohinagi ka'a kehelilo. ⁸ Ya ligo, enali bu ge saga hite'ani fato bomale'i felefa ha'igo, Yesu ai'asigo nohigo bu ge'ahana yabe.

⁹ To alihi kosaloti nelimigo, Yesu amuya ka lu epito ma luto ka epeki'ehina: Lenali yatai

bu ge'ahanana bona'magihi lu meepilo. Al-
 ihi nani, Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita
 fili'ohunaguti ho notinogo'ni bati hite ka lu epi-
 labe. ¹⁰ Ya ligo, enali kehelite ka lu meepise
 minete'ani, suguna hite enegekesa yigiba yigiba
 hite mine'ahabe. Ai fili'ehinaguti ho tilube
 luto nolina kamofihi hapa'a henana ni'ibe lite
 enegekesa kehelite ai loka hago ai loka hago
 hite mine'ahana yabe. ¹¹ To Yesuhi ma lite
 loka he'ahabe: Enali mono ka negana bona'magi
 Elaiya yata'a olenogo yabe lite nelana ka henabe
 lite ya nelabe? ¹² Ya lago, ai ka'anilo nona'a
 ma lu epi'ehina: Ma'naka. Elaiya yata'a oloto
 asaga'na le'mo bati hilibe luto mono kagu ak-
 eye'ahana ni'ibe. To Kokulumaguti limilina Bo-
 momu'i henana keye'ahana ni'ibe? Ai kumu ma
 lite li'ahanamo ni'ina: Bona'magi enemegesa hi
 emite luna lana asaga'i hi etelenogo gabu'a sipina
 gilina'mu yabe. Ai kumu ya luto mono fayanugu
 keye'ahanamo ni'ibe. ¹³ To nani ma luto lu
 lepilugi keheli'ehilo. Elaiya ao su ho'ehinagihe.
 To olago, enali sibi suhi asaga'na hi ete'ahabe.
 Asaga'na enegekesa yigi'ahanamofihi suhi ya'ma
 hi ete'ahana yabe. Mono kalugu ana hi eta-
 labe luto koyapa koyo'ehina ni'ibe. Ai kumu
 koyo'ehina ka asaga'i ahuto hu'ehina yabe. Yesu
 ya luto lu epi'ehina yabe.

*Yesu mone pana'mofihi komopa'aguti foipa fele
 le'mo he'mi'ehina*

Mt 17:14-21; Lk 9:37-43

¹⁴ To alihi enali limite bite asaga
 pana'alobomagi nehanaga nehetite, babu

bona'magi enalitoga ete li gehesa nehago mono ka negana bona'magi enali hiti kenasabo nebigu bu ge'ahana yabe. ¹⁵ To nehetigo, asaga bona'magi Yesuhi bu negete'ani yege fite aitoga hololu lite bite be tigi'ahabe. ¹⁶ To Yesu pana'alobo'amagihi ma luto enoloka ho'ehina: Lenali enali hiti hena ka lite mine'ahabe? ¹⁷ To bo moneuba, li gehesa nehanaguti, ma luto lu emi'ehina: Oho, Babafio. Nani pana'nimo foipa fele komopa'agu nohigo, ka meluse nominabe. ¹⁸ To fato fato yupapogu feleuba ekesalo i hekini lolago, ai kana fu tito libi'na goya goya nohuto to baga yogo'a heni sala nokoto to gufa'a kesepu kesepu ilata nohibe. To nani ana pana'ni kaitoga le'moto bilube'mu nohuto'ni ya'ma pana'aloboka, lenali le'mo he'mi etalo luto enoloka honamo enali le'mo bati mehi etese mine'ahana yabe. ¹⁹ Ya ligo, ai ma luto lu epi'ehina: Abo. Lenali yatai bona'i nanitoga lenemehi mebina bona'i nehabe. Nani lenalitoga henaki yupahi minelenogomo nanitoga lenemehuba bilibe? To henaki yupahi lenegeba hulenogo ka kehelilabe? Ana pana'mo nanitoga le'mete alo. ²⁰ Ya ligo, enali ana pana'mo aitoga le'mete ago, ana feleuba Yesuhi bu nogoto'a pana'i kalake nehago melugu kanafu tito nokoto kese kese noito, libi'na goya goya huto ko'ehibe. ²¹ To Yesu ana pana'mofihi afo'afihi ma luto loka ho'ehina: Panaka henaki kanagu ya huto mino'ehibe? To afo'afu: Koyapasana, lagaso'asi nohinati ya suhi lu'ehibe. ²² Ya huto minoba minoba nohigo ana feleuba pana'nimofihi halube'mu fato fato

yupahi logogu le'mo laki hu'ehina yabe. To fato fato yupahi nagami hefunugu le'mo nofu tu'ehina. To kaiya le'ehe'malatamo keheli bati nohapiye? To kai keheli bati hulotoka keke'i nolu le'etotoka le'ehe'mobo. ²³ Ya ligo, Yesu ma lu emi'ehina: Kai henabe luto keheli bati nohapiye luto noloka hane? Nanitoga keheli ule'ale huto komopa'a nimilina bouba asaga'na bati huto li huto hilina'mu yabe. ²⁴ To pana'mofihi afo'afu ana'asi sipi nogo moloto ma luto lu emi'ehina: Babafio. Kaitoga keheli ule'ale nohube. Aku'i mone keheli sibina nohunagi, nehe'mobo.

²⁵ Ya ligo asaga bona'magi hololu lite hetegete neago, Yesu bu enogoto foipa felemofihi ma luto ka emeki'ehina: Kai foipa fele yale. Ekesa'a baga'a i hekini lo'ahata fele yale. Ma pana'mofihi komopa'aguti he'mi etoto bufa hulotoka aku'i aitoga meobo. He'mi etoto bubo'ma. ²⁶ Ya ligo ana feleuba sipi nogo moloto pana'i kalake gofana huto ho etoto he'mi etoto bufa hulago, ana pana'i fili'ehina legi huto minabe. To asaga bona'magi bu gete: Afilifa hu'ehibe lite li'ahana. ²⁷ To Yesu buto yato lito le'mo saga higo, ana pana'i ho tito bati'na mino'ehina yabe.

²⁸ To alihi Yesu nonugu tilago pana'alobo'amagi suguna hite ma lite loka he'ahana: Lali ana felemofihi he'mi etaluta henabe luto bati mehu'ohune? ²⁹ To ai ma luto lu epi'ehina: Ya'mana felemo amuya kene'i nohina yabe. Lenali fa'mene le'mo he'milana meni'ibe. Hu'mamofitoga yata'a nunumu hite loka helete alihi bati hite le'mo he'milana'mu yabe.

Yesu fililina ka mone hiti lu epi'ehina

Mt 17:22-23; Lk 9:43-45

³⁰ To enali ana hepatogati he'mite bite Galili kapogu kapo melete bi'ahabe. To Yesu: Nani kumu bona'magi kehelilana laga'ni menebesibe luto ligo suguna'i bi'ahabe. Ai pana'alobo kaga lu epito nohigo suguna'i bi'ahana yabe. ³¹ To ai ma luto kaga lu epi'ehina: Bona'magi alihi nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita nele'mete bite nahalabe. To nehe fililenogo'ni loeyagi mon-eyagi yegegu keligu minoloto'ni aku'i ho tilube. ³² Ya ligo, enali ya'ma ka'a enelepise'namofihi mekehelise nehanati to aku'i enelesa'ani ligo hapa'a loka mehese mine'ahana yabe.

Kiyi'afu ai sipi bo minalibe?

Mt 18:1-5; Lk 9:46-48

³³ Bite bite Kapaneami hepatoga nehetigo Yesu nonugu tito nominoto'a pana'alobo ma luto enoloka habe: Lali kapogu noototi lenali henabe kaga lite kenasabo bite mine'ahabe? ³⁴ To enali kaga melise mine'ahana. Hena'mube? Enali kapogu neete ya'ma folagaha'anigu kiyi'afu sipi bo minalibe lite kenasabo bite mine'ahana yabe. To ya'mu enelesa'ani ligo, ka melise mine'ahabe. ³⁵ Ya hago Yesu komopa'atu keheliloto meto minoto'a pana'alobo'a 12 magi kehe igo ago ma lu epi'ehina: Kibina bouba fa'menena'mu kibina bo lolo nohifihe? O'e. Ai yata'a fa'mene bo nohuto asaga bona'magihi koko hu epoloto alihi kibina bo lolo nohibe. ³⁶ Ya luloto, lagaso yagapana'i mone le'mo saga huto enali folagaha'anigu le'mo ho tito nu kiloto nohuto ma lu

epi'ehina: ³⁷ Bo moneuba nani kumu luto ya'ma yagapana'magihi mone'a be tigitto le'moto gulu hilina bouba ai ana huto nebe notigibe. To nani nebe tigilina bouba ai ana huto noho lifi'ehina bo Hu'mau ana huto be notigibe. Yesu ya luto lu epi'ehibe.

Fatehatini lolo mehilina bouba lenalalutinifu nohilibe

Lk 9:49-50

³⁸ To Yoniu ma lu emi'ehina: Babafio. Laliya, bo moneuba kigika hoto foipa fele enele'mo nohe'migo bu gototi: Ya mehubo luto lu laga hu eto'ohuta yabe. Ai lali lemege'i menomalana bo nohinagihe. ³⁹ Ya ligo, Yesu ma luto lu emi'ehina: O'e, ya luto lu laga mehu etobo. Boubafi nigi'ni hoto hetofa suhi topa hose suhi hulata bouba ai aku'i mele'isi nemegeka melilina'mu yabe. ⁴⁰ Lalitoga megesa hu melimilina bouba lalitoga nominana bo nohibe. ⁴¹ Lusiga lu nolepugi keheli'ehilo. Bo moneubafi moneuba lenali Kilisitohi naga'i nehana kumu luto nagami'i mone nesi'asi lepinogo, Hu'mau alihi nona'a hetofana'a emilibe. Nani bona'ni nagami epi'ahatalo yabe luto mina'a emilibe. Yesu ya lu'ehibe.

Mi'mi huse'nauba foipana li huto nohibe

Mt 18:6-9; Lk 17:1-2

⁴² To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Aku'i bo moneubafi moneuba ya'ma lagaso yagapana mone le'mo foipa hulenogomo, Hu'mau ana bomofihi gofana huto ka emekiloto osahi emilina'mu yabe. Ana bomofihi lubaha'alo

efa kosa sipina nagatu mu tiflete to sipi hefu-pogu le'mo he'mi ete'ahatita bati hitita'mu yabe. Hu'mau lusina huto halina ni'ibe. ⁴³⁻⁴⁴ To ya huto ni'igo, kayapotu foipana huse bo nohapi, ana kayapo laga hu he'mibo. Kayahi luga luga hiti ni'igo logo loba loba huto mesobose hepatoga bilata bati mehu'ehibe. To kayahi mone kegi'a meni'inogo Hu'mamofihi kapogu tito minoba minoba hilata ya bati huto ni'ibe. ⁴⁵⁻⁴⁶ To ana huto kigitu foipana huse bo nohapi, ana kigigusaka laga hu he'mibo. Kigi luga luga hiti nohuto logo loba loba huto mesobose hepatoga bilata bati mehu'ehibe. To kigigusa mone kegi'a meni'inogo Hu'mamofihi kapogu tito minoba minoba hilata, ya bati huto ni'ibe. ⁴⁷ To kubuloti foipana huse bo nohapi, ana kubu li buyu hu he'mibo. Kubuka luga luga hiti nohuto logo mesobose hepatoga bilata bati mehu'ehibe. To kubuka mone kegi'a meni'inogo Hu'mamofihi kapogu tito minoba minoba hilata, ya bati huto ni'ibe. ⁴⁸ Ya'ma logo hepatogaya logo'a mesobose loba loba huto nolago anaga bilana bona'magihi enugufa'ani pata siba siba nohigo sigifa'magi enugufa neba neba hite nelabe.

⁴⁹ To anaga bilana bona'magihi enugufa'anilo, lali nose'nagu hege kusu kusu tito nohuta suhi huto, anaga enugufalo logomo kusu kusu tito lalibe. Yesu ya luto lipoti epi'ehina yabe. ⁵⁰ To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Hegemoya hetofa nose'na ni'ibe. Aku'i ekesa'a meni'igo, bati menohibe. Ekesa'a meni'inogomo lali hiya'a huto le'mo bati hilune? Le'mo bati hiluta'a meni'ibe. To lenaliya hetofa hege legi hite minete

sibina mehise bati hite minalo. Lenali koguna ite minalo. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

10

*Bouba liha'a le'mo he'milina ka Yesu lu'ehina
Mt 19:1-12; Lk 16:18*

¹ Yalo Yesu to pana'alobomagi anagati he'mite bite Yutia kapogu bite'ani to Yotani nagami muya beletoga ni'ina kapogu bi'ahabe. To anagu babu bona'magi Yesutoga ete li gehesa nehago ai mone yupahi hiti kaga lu epilata huto mino'ehibe. Ai hapa'a ya huto ni'ina yabe.

² To Felosi bona'magi ai'i fi taga hi etalune'mu nehite ete ma lite loka he'ahana: Ma bose. Bo moneuba liha'a le'mo he'milina'a ya'ma bati hu'ehifi bati mehu'ehibe. Kai lu limibo. ³ Ya lite lago ai ma luto lu epibe: Moseu hena ka luto koyo'ehina nekehelifiye? ⁴ To enali ma lite lu emi'ahana: Moseu ma luto lu'ehina: Bo moneuba liha'a le'mo he'milube'mu nohuto ai yata'a fayahi mone goto emiloto yalo le'mo he'milina'mu yabe. Moseu ya luto koyo'ehina yabe. ⁵ To ya lago, Yesu ma luto lu epi'ehina: Moseu lenali komopatini efahi fi'ehina bo nehago keheli'ohuto'a ana ka luto koyo'ehina yabe. ⁶ To koyapa Hu'mau asaga'na hapi fito li huto hu'ehina kanagu ai ma lu'ehina: *Bo hiti a'i hiti li huto hu'ehina yabe.* ⁷ To yalo ai ma luto lu'ehina: *Bouba ito'afinogo afo'afinogo he'mi eto-toto liha'a nohinalo buto minalibe.* ⁸ To anaga bigo, etali li nupa hite minete kogunale lolo hite minala'ibe. Hu'mau ya luto lu molo'ehigo, ya'mu etali alobole loe bonate meminese moneko bona'i

minala'ina ni'ibe. ⁹ To ya higo, Hu'mau le'mo nupa hu'ehina alobole, lenali bona'magi loko mehi etatalo. Yesu ka'anilo ya luto lu'ehina.

¹⁰ To alihi nonugu tite neminete, pana'alobomagi ana kaga'mu loka he'ahabe.

¹¹ To ai ma luto lu epi'ehina: Bouba liha'a le'mo he'miloto to fato a'i lilina bouba, ai gumina nofalabe. ¹² To ana huto, a'uba baha'a he'meto fato bolo bilina a'uba, ai ana huto gumina nofalabe. Ya'ma suhi sigimi hilata nehana yabe.

Yesu yagapana'i lusa gi epolo'ehina

Mt 19:13-15; Lk 18:15-17

¹³ To yalo, bona'magi yagapana'ani aitoga enele'mete ete Yesu bako hu epoloto enunu kito lusa gi epalalibe lite enele'mete neago, pana'alobo'amagi ka epekite lu laga hi'ahabe.

¹⁴ To ya hago, Yesu bu enogoto keheliloto pana'alobo'a sipi ka epekito ma lu epi'ehina: O'e. Ya mehilo. Lagaso yagapana'magi nanitoga bati hite alana'mu yabe. Lu laga mehilo. Yagapana'i suhi hite nemina bona'magi Hu'mamofihi kapogu tilana'mu yabe. Lusiga lu nolepube.

¹⁵ Bo moneubafi moneuba lagaso yagapana'mofihi suhi huto Hu'mamofitoga agoya hu emilina bouba, ai Hu'mamofihi kapogu tilina'mu yabe. To bo moneubafi moneuba lagaso yagapana'mofihi suhi huto Hu'mamofitoga agoya hu meemilina bouba, ai Hu'mamofihi kapogu metilina'mu yabe. ¹⁶ Yesu ya luloto, yagapana'magi enunu kito yapo enugufalo li moloto bebe sana ka lu epito mino'ehina.

Yogo fe'nohi babu luto li nupa hu'ehina bo-mofih ka'a

Mt 19:16-30; Lk 18:18-30

¹⁷ To alihi Yesu kapo malalube'mu nohigo, bo moneuba hololu luto oto aitoga lahupa nohi fito ma luto loka ho'ehina: Oho afo'nigabe. Bati bo nohane. Nani hena'ni hulenogo'ni nemehuba minoba minoba hilibe? Lu nimibo.

¹⁸ Ya ligo, Yesu ma luto lu emi'ehina: Kai nani kumu henabe luto bati bo nohane luto nolane? Asaga bona'magi bati bo menohana yabe. Hu'mau ai'asigo bati bo nohina yabe.

¹⁹ To Moseu keya ka lu'ehina ka'a asaga'i kai keheli'ahata ni'ibe. Mone: *Kai bona'i ho mefil-ibo*, nolibe. To mone: *A'i gumina mefolobo*, nolibe. To mone: *Gumina melibo*, nolibe. To mone: *Ka foya nelinogo kai faga faga melubo*. To mone: *Soya ka luto fe'nohi melibo*. To

mone: *Itokafinogo afokafinogo kaga'atiti keheli etimibo*. Ya'ma keya ka kai akeheli'ahata ni'ibe.

²⁰ To ya ligo, ana bouba ma luto lu emi'ehina: Oho, afo'nigabe. Ya'ma keya ka asaga'i lagaso'asi minona kanaguti kehelito mege'i mololata nohuna yabe. ²¹ Ya ligo, Yesu ai'i bu goto minoto ginaga nofigo ma luto lu emi'ehina: Kaika hapaka moneko'isi mehu'ahatana ni'ibe. Kai buto fe'nohakaloti'i mina'a lilotoka ito buto enumuhi menina bona'magihi epiletogomo Hu'mau kokulumaga kemetahanaka yege yege'na molo ketalina'mu yabe. To ya'ma hulotoka oto nemege'i molobo.

²² Ya ligo, ana bouba keheliloto li pisigito mino'ehibe. Hena'mube? Ai'a fe'noha'a babu luto ni'igo kehelito komopa'a keta higo li pisig-

iloto nohinagati bufa hu'ehina yabe.

²³ Ya higo, Yesu bu goto bona'i bu go beloloto pana'alobomagihi ma luto lu epi'ehina: Ke. Yogo fe'noho bona'magi Hu'mamofihi kapogu tilana keta gofa nohibe. ²⁴ Ya ligo, pana'alobomagi ka'amui topa hete: Abo. Keta hina ka no-libe lite ai lu eminogo ai lu eminogo hite nehago Yesu ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Pana'alobo'nise. Enali yogo fe'nohi enemetahana'ani ni'ina bona'magi Hu'mamofihi kapogu tilana keta gofa nohibe. ²⁵ Kameli yagauba neka hokolo kapo'agu kikipa ho'ehina'a fa'mene bati huto bilifiye? O'e. Amuya moloto fito foloto bilina'mu yabe. To ana huto fe'noha'a silaga'i ni'ina bouba Hu'mamofihi kapogu tilina keta gofa hu'ehina yabe. ²⁶ Ya ligo enali lusina hite topa hete ma lite lu emi'ahana: Yah, hiya bona'magi Hu'mamofihi kapogu tilabe? Kiyi'afu bati hinogo Hu'mau buto bilina ni'ibe? ²⁷ Ya lago Yesu enali enamapahi fito ma luto lu epi'ehina: Bona'magi lolo mehilana'a huto ni'ibe. To Hu'mau ai bati nohuto enehe'malina'a huto ni'ibe. Ma melugu bona'magi lolo hilana'a keta hilina asaga'namofihi enali lolo mehilana'mu yabe. Hu'mau ai amuya'a hiti bouba keta'a hiti'namofihi lolo hilina'mu yabe.

²⁸ Ya ligo Pitau: Laliya nasana asaga'nati he'mitoti kemege'i moloto o'ohuta yabe, luto noligo Yesu ma luto lu'ehina: ²⁹⁻³⁰ O'yo, to lusiga lu nolepunagi kehelilo. Bo moneubafi moneuba nani kumu luto to ka lamana'amofi kumu luto nasana'a he'milina bouba fa'mene minalifihe? O'e. Nani kumu to ka'nimu luto hepa'agati

to me'agati he'mito, to gonamu tamu'amagi etali'agi afo'agi ito'agi he'mi epalalina bouba ai yatai ma melugu nohuto'a, to bona'magi kalana'i nehi etago nohuto'a ai asaga'na lilibe. Hepa'a hiti, me'a hiti, gonamu tamu'a hiti etali'agi hiti ito'agi hiti yagapana'a hiti yege yege'na lilibe. Yatai ma melugu nohuto lilina'mu yabe. To alihi yupahi, kokulumagu mino kosaba huse'na liloto to minoba minoba hilina'mu yabe. ³¹ To yatai sipi bo nehana'amagi mone'a aku'i alihi fa'mene bo minalabe. To yatai fa'mene bo nehana'amagi mone'a enali alihi sipi bo minalabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

*Yesu filinamofhi ka'a mone hiti lu'ehina
Mt 20:17-19; Lk 18:31-34*

³² To alihi, enali Yelusale hepatoga bilune'mu nehite kapo melete'ani to Yesu kohe toto nobigo pana'alobo'amagi enuluhaya bigo kapo nebago to enali enemege'i melete nebana boana'magi koli hite bi'ahabe. ³³ To Yesu pana'alobo'a 12 magihi enele'moto buto'a, bona'magi alihi hi etalana ka hapi fito lu epito ma lu epi'ehina: Bu galo. Lali Yelusale hepatoga notubune. To anaga sipi mono bomagi to mono ka negana bomagi hiti enali Kokulumaguti limi'ehina Bomofhi ka foya li etelete fisa ilana'mu yabe. Ya hilete le'mete bite fegutoga bona'magitoga he'mi etalana'mu yabe. ³⁴ To enali kiya hi etete to gufa'alo libi'na hetete osahi emite yalo ho fililabe. Filifa huloto loeyagi moneyagi yege yupahi keligu minoloto, yalo aku'i ho tilina'mu yabe, luto Yesu ai'a kumu ya luto lu epi'ehina yabe.

*Yemesiugo Yoniugo etali kaba bole
minalu'ibe'mu li'aha'ina*

Mt 20:20-28

³⁵ To Yesu ya ka noligo, Sepetihi pana'amale'i Yemesigi Yonigi aitoga ete ma lite lu emi'aha'ina: Afoti'agase. Le'ali yatai koloka halu'ina'a kai o'e meluse le'emibo. ³⁶ To ai: Henana hu letetalube? Henana noloka hala'ibe, luto lu etimigo, ³⁷ etali ma lu emi'aha'ina: Alihi Hu'mau sipi bo kele'mo ho tilenogo le'ali sogakalo lamagakalo luga luga minalu'ina bati hilifiye? ³⁸ Ya nela'igo Yesu ma lu etimi'ehina: Letali noloka ha'inamofihi mekeheli'aha'ibe. Nani ekesa'a nagami'i naluna legitana huto hu ne-talina ni'igi letaliba ana konugutiba bati hite nala'ina ni'ifiye? To nani alihi nugupisalo keta hina nasana kofiluna'a letugupisalo tilenogo letaliba bati hite kofila'ina ni'ifiye? Ya ligo, etali: Le'ali bati huto kofilu'ibe lite li'aha'ina. ³⁹ Ya la'igo Yesu ma luto lu etimi'ehina: Ma'naka. Letali ya'ma nagami konuguti nala'ina'mu yabe. To ana nani nugupisalo alihi tilina'a letali ana hite kofila'ina'mu yabe. ⁴⁰ To ya'ma lam-aga'nigago soga'nigago minala'inamofihi ya'ma nani foya'ni meni'ibe. Afo'nifu, Hu'mau ai le'mo bati hu etoto'ehina bomale'i luga luga'ni mi-nala'ibe. Yesu ya lu etimi'ehina yabe.

⁴¹ To fato pana'alobo'a 10 magi ya'ma ka kehelite Yemesihi Yonihi sipi ka etemekilune'mu nehago, ⁴² Yesu enali kehe igo ago ma luto lu epi'ehina: Lenali fato bona'magihi hapa'ani ke-heli'ahana yabe. Enali kibina bo'animagi kaba bo'animagi hutu hata hite enugufa limo titi hite

ka epekiba epekiba hite neminana yabe. ⁴³ To lenali ana suhi hite meminalabe. Lenalitoga sipi botini lolo hilina bouba ai lili'na bonatini nohilibe. ⁴⁴ To kibina botini lolo hilina bouba ai kele kele panatini nohilibe. Lenali hapatini ya huto minalibe. ⁴⁵ To Kokulumaguti limi'ehina Bo ai henabe luto melugu noabe? Ai asaga bona'magi kele kele'i hi eminogo kibina bo'ani minalube luto o'ehifiye? O'e. Ai kele kele'i hu epalalube luto to enehe'malube luto o'ehina yabe. To bona'magi ai'i he fililenogo gufa'aloti'i silaga bona'i foipanaguti mina fito pa so epalalube luto o'ehina yabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Bu pisi lu'ehina bo Batimeusi Yesu le'mo bati hu'ehina

Mt 20:29-34; Lk 18:35-43

⁴⁶ To enali bite Yeliko hepatoga nehetite mine'ahabe. To ana hepatogati, Yesu pana'alobo'amagi hiti babu bona'magi hiti he'mite bite nebago bu pisi lu'ehina bouba gi'a Batimeusi, Timeusihi pana'a yagi, ana bouba me kapo beletoga'a minoto bona'i ukimi ukimi huto mino'ehibe. ⁴⁷ Ya huto minoto'a bona'magi: Ya'ma Nasalete hepalo bo Yesu noabe lite nelago, ai keheliloto ma luto kehe iba iba huto mino'ehina: Akae. Akae. Yesuo. Kai Tebitihi naga'i yale. Keke'i lu netobo. ⁴⁸ Ya ligo, asaga bona'magi: He'mibo. Lege'nobo, lite ka emekigo ai aku'i sipi nogo moloto amuya moloto ma luto kehe iba iba hu'ehina: Oho. Tebitihi naga'i yale. Keke'i lu netobo. ⁴⁹ Ya luto luba luba higo, Yesu keheliloto'a kapogu he'mito buto: Ana bo eno, luto lu epigo enali bu pisi lu'ehina bomofihi kehe

ite ma li'ahana: Ma bo yale. Kofokehi lubo. Kai kumu kehe noinagi ho tito aitoga bubo. ⁵⁰ Ya lago, ana bouba gutalafa'a he'miloto topa hoto hololu luto Yesutoga buto nehete'ehina. ⁵¹ Ya higo, Yesu ma luto loka ho'ehina: Nani henana hu ketalube? To bu pisi lu'ehina bouba ma luto lu emi'ehina: Oho. Babafio. Nubu'ni li bati hu netoletogo aku'i bu goto minalube. ⁵² To Yesu ma lu emi'ehina: Kai nanitoga keheli ule'ale nohatalo'i kele'mo bati nohunagihe. Ya hugo hepakaga bati huto bubo. Ya ligo, ana'asi bu'a bati higo bu goto Yesuhi mege'i moloto kapo molo'ehina yabe.

11

*Yesu sipi bo legi huto Yelusale hepalogu ti'ehina
Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Yn 12:12-19*

¹ To enali Yelusale hepa'i lebato bite Oliba kosalo tite, hepa'i mone gi'a Betani, bege ligite bite mone hepatoga gi'a Betefasi, anaga nehete'ahabe. ² To Yesu pana'alobo'a loemo ho lifilube'mu nohuto ma luto lu etimi'ehina: Letali miya ni'ina hepatoga bite tilete bihu kasiha'asilo toki yaga naga i'ahana gulu hete nanitoga le'mete aliyo. Ana toki yaga kosaba yaga yagi, bona'i megesalo meti'ahana ni'ibe. Ana toki yagamo le'mete aliyo. ³ To bo moneubafi moneuba: Henabe lite neli'ibe luto letoloka nehenogomo letali ma lite li epiliyo: Kibina bouba kehe noinagihe. To aku alihi le'oho lifinogo le'moto alu'ina'mu yabe. Letali ya lite li epiliyo. To enali mele'isi kehelite ana toki yaga nanitoga ho lifilabe. ⁴ Yesu ya ligo, etali kehelilete bite ana hepalogu tite, to

kugumalugu nohi kasito toki yaga mone naga i'ahago, ⁵ bu gete gulu hete le'mete neba'igo anaga neminana bomagi bu gete: Henabe lite toki yaga gulu hete le'mete neba'ibe, lite lago, ⁶ etali Yesu lu etimi'ehina ka nona'a lu epi'igo enali kehelite: Ana, le'mete biliyo, lite li'ahana yabe. ⁷ Bite toki yaga Yesu nohinalo le'mete ba'igo enali megesa'alo naku'ani lu malago Yesu analo tito minoto kapogu bu'ehibe. ⁸ To babu bona'i mone'amagi naku'ani kapogu li malago, to mone'amagi kifiguti yafa haya hetigite lite ete kapomolo tili tele hilete li melela melela hite mine'ahana. ⁹⁻¹⁰ To kohe tete bi'ahana bona'magi to mege'i bi'ahana bona'magi hiti bite kanipo fite ma lite fokehi li'ahana: Bogiyo. Fokehi lilo. Hu'mamofitogati kibina boti noabe. Ai kumu fokehi lilo. Oho. Afotifi Tebitihi naga'i noabe. Kibina bo ho tito minalina kana ahuto hibe. Anana'mu fokehi lilo. Hu'mamofi kumu fokehi gofa lilo.

¹¹ Ya lite nelago, Yesu Yelusale hepatoga nehetito tito buto sipi mono nonugu ti'ehibe. Tito ana nonugu ni'inanamofihi asaga'i bu go beloloto to sinihi gigo, ai i behe huto anaguti he'mito buto pana'alobo'a ¹² magi hiti bite Betani hepatoga nehetite mine'ahabe.

Yesu sifehi yafa gumi'i ho'ehina

Mt 21:18-19

¹² Kelete etepo, Betani hepatogati he'mite nebago Yesu kau'na hago, ¹³ to sifehi yafa mone haya'a hesi'ehigo foto'i bu goto: Legeya ho'ehilibe, luto anaga bu'ehibe. Buto bu goto

to legeya'a halina yupahi meo'ehigo ya'mu legeya meho'ehina haya'a anasi ni'igo bu go'ehina yabe. ¹⁴ Bu goto ma lu'ehina: Abo. Ma yafa yale. Bona'magi alihi kanagu legeya'aka ligite menalabe. To ya noligo pana'alobo'amagi ka'a keheli'ahana yabe.

Yesu sipi mono nonugu ti'ehina

Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Yn 2:13-22

¹⁵ To bite alihi Yelusale hepatoga nehetigo, Yesu sipi mono nonugu tiloto bu goto ipaluga logo bigo ma hu'ehina. Mono nonugu bisinisi melete mina'a lilata hite neminana bona'magihi ana nonuguti enele'mo tufago bi'ahabe. To efahi senisi hila bona'magihi hita'ani li gelehe hu he'migo, efaha'ani tili tele hu'ehibe. To namaloti'i mina'a lilata hite neminana bona'magihi nebelusa'ani li gelehe hu he'mi'ehibe. ¹⁶ To mono nonugu koko kapo'ani nemalana bona'magi lu laga huto kapo hekini lo'ehibe. ¹⁷ To asaga bona'i ma luto kaga lu epi'ehina: Hu'mamofihi kagu henabe luto koyo'ehina ni'ibe? Ma luto koyo'ehina: *Nani noha'nigu asaga bona'i noto noto bona'i enali nunumu hite minalabe. Ya'mu nunumu nopo yabe lite gi halabe.*

Ya luto koyo'ehina ni'inagi, aku lenaliya ana nonugu efahi gumina nelina yabe. Ya nehago guminalo nohi alolo hu'ehina yabe, Yesu ya luto ka epeki'ehina.

¹⁸ To ya higo, olopa mono bomagi to mono ka negana enali ya hu'ehina'mu'i kehelite yalo Yesuhi he fililana kapo'a sa sa hi'ahabe. To silaga bona'magi Yesuhi kaga'amu fokehi lite nehago

yamofhi enali ai kumu koli hite ho mefilise fa'mene mine'ahana.

¹⁹ To utehi noligo, Yesugi ana olopa hepatogati he'mite bite kifi hepaluga ke'ahabe.

Sifehi yafa hosopa i'ehinamofhi hapa'a

Mt 21:20-22

²⁰ To etehi folugu'i neete sifehi yafa haya'a hiti lufusa'a hiti asaga'i lo hosopa ito lo i pigi'ehigo bu ge'ahabe. ²¹ To Pitau bu goto Yesuhi ka'a beto huto ma lu'ehina: Oho. Afo'nigabe. Bu gobo. Sifehi yafamo kai gumi'i ho'ahatogo alo i pigi'ehina yabe. ²² Ya ligo Yesu ma luto lu epi'ehina: O'yo, Hu'ma amuya bo nohinamofitoga keheli ule'ale hite minalo. ²³ Lusiga lu nolepube. Lenali bo moneubafi moneuba mana kosamofhi ka emekito: Managati he'mito buto sipi nagamilugu folobo, luto noluto to komopa'agu ekesa loe lae mehuse ma'naka luto huto hilibe luto keheli ule'ale hinogo, Hu'mau ka'a kehelito anana hu etalina'mu yabe. ²⁴ Ya'mu nani kaga lu nolepunagi keheli'ehilo. Kai Hu'mamofitoga nunumu huto ana'ina loka nohotoka, to komopakagu: Hu netalibe luto lama'naka keheli ule'ale huto ya huletogo Hu'mau ai lolo hu ketalina'mu yabe. ²⁵ To numuna hilube'mu nohutoka to bo moneuba koyapa sibina mone hu keto'ehina'a ni'inogomo kai ya'ma hu'ehinana komopakaguti li he'miloto komopaka fulu hino. Ya nohutoka numuna hilane. Kai ya huletogo kokulumalo Afokafu Hu'mau ana huto kaika foipanaka he'mi ketoto kaitoga komopa'a fulu hilina'mu yabe. ²⁶ To kai bona'magihi foipana

hi kete'ahanana komopakaguti mehe'miletogo
Hu'mau kokulumalo Afokafu ana huto kaika
foipanaka ya'ma mehe'mi ketalina'mu yabe. To
kaitoga komopa'a fulu mehilina'mu yabe.

*Kiyi'afu koho lifi'ehina ni'ibe lite Yesuhi loka
he'ahana*

Mt 21:23-27; Lk 20:1-8

²⁷ To Yelusale hepatoga mone yupahi hiti ne-
heti'ahana. To Yesu sipi mono nopogu humofa'na
nohigo sipi mono nohi kaba bomagi hiti to mono
ka negana bomagi hiti, ²⁸ enali aitoga ete ma
lite loka he'ahana: Kiyi'afu sipi bo nohane luto
koho lifigo oto ya'ma hulata nohane? Kiyi'afu
lu kimi'ehigo ya suhi lulata nohane? Lu limibo.
²⁹ Ya lago ai ma luto lu epi'ehina: Nani ana huto
lenoloka halube. Lenali lenoloka haluna'a yata'a
ka nona'a lu nimilenogo nani alihi noho lifi'ehina
bomofihigi'a ho lepilube. ³⁰ Mafi. Yonihi, kiyi'afu
ho lifigo oto nagami folo epolo'ehibe? Koku-
lumalo bouba ho lifigo oto nagami folo'ehifi, mel-
ugu bona'magi ho lifigo oto ya hu'ehibe? Lenali
ya noluna kagalo lu nimilo. ³¹ Ya luto ligo enali
musi musi ka lite ai loka hago ai loka hago hite ma
li'ahana: Henabe kaga lu emilune? Lali: Koku-
lumalo bouba ho lifi'ehibe, luto lu emilenogo
ai: Ya ya, henabe lite agoya hi meemi'ahabe?
luto loloka halibe. ³² To lali: Melugu bona'magi
ho lifi'ahabe luto lilupiye? to asaga boana'magi
Yoni kumu hetofa bo, lu huto huto bo yabe, lite
nekeheligo ya'mu enali koli nehite Yesutoga bite
ma lu emi'ahana: Lali mekeheli'ohune. ³³ Ya lite
ka'alo lu emigo ai: Nani ana huto noho lifi'ehina

bomofihina gi'a ho melepiluna'mu yabe, luto lu epi'ehina yabe.

12

Foipa bomagi bai naga'i foya kaba hi'ahanamofihina fono ka

Mt 21:33-46; Lk 20:9-19

¹ To yalo, Yesu kaga lu epilube'mu nohuto fono ka ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba naga'i foya kofoto to gegisa fi bego bego huto'a, to kaba bo minalana noho gito'a, to naga'i legeya'a li letite bai nagami'i lolo hilana keli mone kifiloto'a, yalo kaba bomagi enele'mo ho tiloto'a, fato kapogu buto mino'ehibe. ² To alihi legeya hoto uya'i lago, legeya'a mone ligilube luto keke keke pana'a mone ho lifigo bigo, ³ enali luba sabo hite osahi emite keke neigo, ai legeya meligise fa'mene o'ehina yabe. ⁴ Ya hi etago, foya afo'afu keke keke pana'a mone hiti ho lifigo bigo, enali ana hite osahi emite lataha'a i loko hite golahi hilete bati mehina suhi hi ete'ahana yabe. To yalo keke keke pana'a mone hiti ho lifigo bigo ai'i he fili'ahana yabe. ⁵ To yalo fato fato yupahi keke keke pana'a fato fato'i enoho lifigo bago enali mone'a osahi epite to mone'a enehe filite ya hi epele'ahana yabe. ⁶ To yalo foya afo'afu ma lu'ehibe: Nani keto'ohuna pana'ni ho lifilenogo buto ka lu epilenogo ka kehelilabe. Ya luto ai'a pana'a, gi moneko pana'a yagi aimo ho lifigo bigo, ⁷ enali foya kaba bomagi ana pana'i foto'i bu gete ma li'ahana: Oho. Foya molo lilina pana'a noabe. Lali ho fililototi foya'a laliti lilune. ⁸ Ya lite'ani ana pana'i le'mete bite

he fililete, foyaguti le'mete bite he'mi ete'ahana ya'ma lu'ehina kilihe'i yabe.

⁹ To ya hago foya afo'afu keheliloto henana hu epalalibe? Ai keheliloto buto ana foya kaba bomagihi asaga'i enoho fililoto'a, foya fato bomagi epinogo kaba hilabe. Yesu ya lu epi'ehina yabe.

¹⁰ To ai ma luto ka mone hiti lu epi'ehina: Lenali mono bukugu ya'ma leka meso'ahafiye? Ma luto koyo'ehina ni'ibe:

Lili'nalo bomagi ya'ma efapo
bati mehina efahi yabe,
lite he'mi'ahana.

¹¹ Yatai ana efahuba
hetofana huto hu'ehina.

Sipi Bouba ai ya suhi
li huto higo

lali fokehi lito nominone.

Lenali ana ka mekeheli'ahafiye? ¹² Yesu ya ligo, enali sipi mono bomagi kehelite: Lali'i ka lemekito ana fono ka lu'ehina yabe lite kehelite Yesuhi naga'i emilube'mu hi'ahana aku'i asaga bona'magi kumu koli hite he'mite bifa hi'ahabe.

Takisi efahi he'mise hapa'amu Yesuhi loka he'ahana

Mt 22:15-22; Lk 20:20-26

¹³ Bite yalo Felosi bomagi luga'a to Heloti naga'i bomagi luga'a hiti enoho lifigo, ¹⁴ bite Yesuhi mi'i malalune'mu nehite aitoga ete ma li'ahana: Babafio. Kai lusiga lulata bo nohane. Kai Hu'mamofihika'a ma'naka luto lu lepise bo nohane. Bona kumu koli mehuse bo nohuto Hu'mamofihika'a lusiga luto lu epise bo nohatag-ihe. Mafi. Sipi kaba bo, gi'a Sisa aimofihika'isi

efahi emiluta bati hu'ehifi bati mehu'ehibe? Ana efahi emilupi meemilune? Ya'ma Lomu gamanimofihi keya ka mege'i malalupi, he'milune? Kai lu limibo. ¹⁵ Ya nelago, Yesu enali ai'i fi taga hilune'mu enipa nehago kehelito'a ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite nimi'i nemalabe? Efahi legeya'a mone ite ete nimitogo bu galube. ¹⁶ To ya ligo, enali efahi mone ite ete emilago, ai li saga nohuto ma luto enoloka ho'ehina: Mana efapolo kiyi'afihi meha'a hiti fayaha'a hiti ni'ibe? ¹⁷ Ya ligo, enali: Sipi kaba bo Sisahi meha'a yabe, lite lago ai ma lu epi'ehina: Ya. Ana, Sisahi nasana'a Sisahi emilo. To ana huto Hu'mamofihi nasana'a Hu'mamofihi emilo. Ya ligo, enali hetofa ka nona'a epi'ehinamofi hiti to ai kumu topa hete ka melise fa'mene mine'ahana yabe.

*Bona'i fili'ahanaguti ho tilana hapa'amu
Yesuhi loka he'ahana*

Mt 22:23-33; Lk 20:27-40

¹⁸ To yalo Satusi bomagi, enali bona'i fili su helete alihi aku'i ho metilabe lite nelana bomagi, enali aitoga ete ma lite loka he'ahana: ¹⁹ Babafio. Moseu ma luto koyo'ehina keheli'ohune: *Bo mone yagapana'i meketose fililenogomo liha'a gona'auba lilibe. Gona'auba liha'a liloto yagapana'i ketolenogo ya huto go'afihi biha'a huto hilabe.* Moseu ya luto koyo'ehina keheli'ohune. ²⁰ To mafi. Koguna 7 mine'ahabe. To yege bouba ai liha'a lito to yagapana'i meketose fililago, ai megesa'alo bouba ana a'i li'ehibe. ²¹ To ai ana huto yagapana'i meketose fililago, ai'a gona'auba li'ehibe. ²² To ya huto buto ya'ma kohona silaga'i

ana suhi huto ana a'i lite yagapana'i meketese fililago, yalo alihi ana a'uba ana huto fili'ehina yabe. ²³ To ya higo, alihi fili'ahanaguti ho tilana yupahi kiyi'afihi liha'a lolo hilina ni'ibe? Ya'ma kogunamagi asaga'i ana a'i li'ahana ni'ibe.

²⁴ Ya lago, Yesu ka'anilo ma luto lu epi'ehina: Ya. Lenali ya hite keheli fetaga nehabe. Lenali Hu'mamofihi ka'a hiti hapa'a hiti mekeheli'ahabe. To Hu'mau amuya'a hiti bo no-higo, lenali menekehelibe. ²⁵ To bona'magi alihi fili'ahanaguti ho tilana kanagu ana'i kata mehilana'mu yabe. To ana'i melilana'mu yabe. Ana kanagu kokulumalo agelomagihi suhi hite minalana'mu yabe. ²⁶ To fili'ahanaguti ho tilana kaga'mu Moseu koyo'ehina ka mone bu mege'ahafiye? Moseu ya'ma i kulu tito lo'ehina yafa bu go'ehina yupahi, Hu'mau hena ka lu emi'ehina ni'ibe? Ai ma luto lu emi'ehibe: *Nani Abalahahi kibina bo'a Isakahi kibina bo'a Yakopuhi kibina bo'a nohube*, luto lu emi'ehina yabe. ²⁷ Ana ka'amofihi hapa'a ma huto ni'ibe. Hu'mau ai enubu hiti nehana bona'magihi kibina bo'ani nohina keheli'ohune. To ya higo, enali koyapa bona'magi, Abalaha yagi, Isaka yagi Yakopu yagi enali fenene mehise nehabe enali mineme bite nehana yabe, luto nolina ka ya'ma ni'ibe. To lenaliya ya'ma keheli fetaga nehana yabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Kohe toto yata'a keya ka mone ti'ehina

Mt 22:34-40; Lk 10:25-28

²⁸ To enali Yesuhi kaga ya'ma loka nehago, to Yesu ka'anilo kaga bati huto lu noepigo, mono

ka enelepise bo moneuba anaga minoto kehelito oto Yesuhi ma luto loka ho'ehina: Keya ka asaga'i ni'igo, to hiya'a hofa toto be ligi'ehina ka ni'ibe? Lu nimibo. ²⁹ Ya ligo, Yesu ma luto lu emi'ehina: Yata'a ya'ma hofa to'ehina ka ma ni'ibe. *Isilaeli naga'i kehelilo. Kibina bo Hu'mau moneko'na nohuto ai'asigo kibina bo nohibe.* ³⁰ To kai kibina boka, Hu'mamofihi kemehi emito, keheli emito minalane. Kipakatu kemehakatu komopakatu kugufakatu amuya moloto aimomu'i keheli emito minobo. Yata'a ya'ma ni'igo to analo ya'ma ka mone ma ni'ibe: ³¹ Kai bonaka kumu kiginaga fito minobo. Kaika kugufaka kaba nohata suhi huto bonakamofihi kaba hu etobo. Ya'ma keya ka loemoya, asaga kamofihi be ligi'ehina yabe. ³² Ya ligo, mono ka enelepise bouba ma luto lu emi'ehina: Oho. Afo'nigabe. Ma'naka nolane. Hu'mau moneko'na nohibe luto lusiga nolane. To ai'asigo kibina bo nohibe luto lusiga nolane. ³³ To lali bona'mofita ai kumu lipatitu lemehatitu komopatitu lugufatitu amuya moloto lebesito keheli emiluta bati ka nolane. To bonati'mu liginaga fito lugufati kaba nohuto suhi huto kaba hu epalaluta bati ka nolane. To bona moneuba ya'ma keya ka loemofitoga keheli emilata yauba silaga'namofihi Hu'mamofitoga noemutana to salamana go emutana silaga'i be ligi'ehina yabe. Kai ma'naka nolane. ³⁴ To ya'ma bouba ya huto keheli bati huto kaga lu emigo, Yesu kehelise ma lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi kapo'alo lebat'o'isi tilube'mu nohane. To ya ligo, bona'magi enali enelesa'ani noligo kaga loka mehese mine'ahana

yabe.

Mesia kumu Yesu Felosi bona'i enoloka ho'ehina

Mt 22:41-46; Lk 20:41-44

³⁵ To Yesu sipi mono nonugu minoto ka lu noepito ma luto enoloka ho'ehina: Enali mono ka lu enelepise bona'magi henabe lite Kilisito bo Tebitihi pana'a nohibe lite nelabe? ³⁶ Koyapa'a Tebitiu Hetofa Sikalafu'uba lu emi'ehina ka ya'ma luto ma lu'ehina:

Sipi Bo Hu'mau nani Sipi Bo'ni

ma lu emi'ehina:

Kai lamaga'nilo minotoka,

to nani fatehakamagihi enoho su holenogo

melugu minelenogo

kai kigigusakatu enemegesa'anilo

kifita ilane.

³⁷ Ya luto lu'ehigo Tebitiu ana ka luloto Kilisito kumu: Nani kibina bo'ni yabe, luto ya'ma gi ho'ehina. Ya hu'ehigo enali henabe lite Kilisito Tebitihi yagapana'a anasi nohibe, lite nelabe? Yesu ya ligo asaga boana'magi ka'amofihi keheliba keheliba hite ai kumu fokehi li'ahabe.

Keya kaga enelepise bomagihi Yesu lu kuguma hu epolo'ehina

Mt 23:1-36; Lk 20:45-47

³⁸ To yalo Yesu kaga luto lipoti epiloto ma lu'ehina: Lenali mono ka lu enelepise bomagi kumu kaba hu bati hilo lu nolepupe. Enali yatama kata lusi hetofa kata hepitemaketi hep-aluga hutu hata hite humofa'na hite nehago bona'magi enalitoga lipite enebe netigibe. ³⁹ To

enali mono nonugu tite'ani olopa bomagihi hetofa nebelusalo tite neminabe. To sipi nose'na nalana yupahi ho tite yafege gelete mine'ahana. ⁴⁰ To enali keto a'magihi fe'noha'ani be nesilite gumina lilata nehana. To asaga bona'magi kehelite lofokehi lilabe lite ya'mu yatama yatama kaga lite nunumu hite mine'ahana yamofihi hapa'ani ya huto ni'ibe. Ni'inaya alihi Hu'mau ka foya lilina kanagu enali'ani'mu fagalo bona'i nehabe lilina, to osahi sipi'a mone hiti epilina'mu yabe.

Keto a'i moneuba efaha'a lagaso'a mono nonugu he'mi'ehina

Lk 21:1-4

⁴¹ To Yesu sipi mono nonugu minoto efahi nehe'mina hepa'mo bu goto minago babu bona'magi ete efaha'ani nehe'migo bu go'ehina. Yaga foya bomagi efaha'ani babu luto anagu he'mi'ahana. ⁴² Yalo keto a'i moneuba oto efaha'a loe toea anagu he'migo Yesu bu go'ehina. ⁴³ Ya bu goto pana'alobo kehe igo ago ma luto lu epi'ehina: Lusiga lu nolepube. Ya'ma keto a'uba he'mi'ehina efaha'a yauba asaga bona'i he'mi'ahana'amagihi enebe ligi'ehina yabe. ⁴⁴ Enali efaha'ani silaga'i ni'inaloti mone'a lite ete he'mi'ahabe. To ai muhi menina a'i nohuto efaha'a asaga'i ni'ina to nose'na mina fito nalube luto molo'ehina efaha'a ya'ma ahe'mi su ho'ehinagihe. Yana'mu ai'a hapa'a bati hu'ehinauba enebe ligi'ehibe, luto Yesu ya luto lu'ehina yabe.

13

*Sipi mono nohi tele bilana ka Yesu lu epi'ehina
Mt 24:1-2; Lk 21:5-6*

¹ To Yesu sipi mono nonuguti he'mito nolimigo, kolo pana'a moneuba ma luto lu emi'ehina: Oho. Babafio. Bu gobo. Ya'ma nohi fela nopo yabe. Sipi efaha nohi ni'ibe. ² To Yesu ma luto lu emi'ehina: Ya'ma sipi mono nohi bu nogapiye? Bu go bati hubo. Alihi kanagu, ana efaha nohi asaga'i i tobo silenogo, ana efahi asaga'i limo ito mone'isi mone'isi melugu minalibe.

*Sipi keta hina nasana fato fato'i huto hilina ka
Mt 24:3-14; Lk 21:7-19*

³ To alihi, pana'alobo hiti ana hepatogati he'mite bite mone kosalo, gi'a Oliba, ana kosalo tilete to miya ya'ma sipi mono nohi bu gete nehago Pitagi Yemesigi Yonigi Atulugi suguna hite ma lite loka he'ahana: Ya'ma sipi efaha nohi i tobo silina kana huto hilina'a lali hiya'a huto kehelilune? ⁴ Ya'ma luna lana asaga'i hiya kanagu huto hilibe. Lu hokolo hu letobo.

⁵ To ya lago ai ma luto hapi fito lu epi'ehina: Nani yatai lipoti lu nolepube. Lenali kaba hilo. Bona'magi bahane hete lenele'mo keheli fetaga hilune'mu nehinogomo, keheli bati hilo. ⁶ Ya'ma alihi kanagu fato fato bona'magi babu lite lenal-itoga melugu huto hilete ete to faga lite nani nigini'ni hete: Nani Mesia bo nohube, lenubuto bise linogofi, nani Mesia bo lenehe'mose nohube linogo, ya hite faga lite lu epite'ani yalo babu bona'magihi enele'mo keheli fetaga hilana'mu yabe. Lenali ya'mu kaba hi bati hilo. Bo

moneubafi moneuba lenimi'i molo lalibe, luto nolube. ⁷ To alihi kanagu hiti, noto noto hepatoğa luba hilenogo to luba ka nelinogo lenali kehelite koli mehilo. Ya'ma ma'naka luto huto hilina'mu yabe. To ya'ma kana huto nohinogo me'i su halina kana huto hilube'mu menohibe. ⁸ Yata'a fato fato naga'magi fato fato naga'i hiti luba hilabe. To mone gihiti bomofihi naga'amagi ho tite mone fato kibinamofihi naga'a hiti luba hilabe. To fato fato hepatoğa imima'i lilibe. To fato fato hepatoğa nose'na fenene hinogo sipi kau'na enahalina'mu yabe. To ya'mana asaga'i huto hulenogo, lenali ma lite kehelilabe. Luna lana keta hina nasana asaga'i gofana hilina kana yuhufasi hapi filube'mu nohibe lite kehelilabe.

⁹ To ya'ma huto nohinogo lenalitini kaba hi bati hilo. Boana'magi alihi lenali'i kefefe hite bite mono nonugu lenele'mete bite ka foya lilete osahi lepilabe. Nani kumu lite lenele'mete bite gamani bona enubulo to enikibina bona enubulo lenele'mete bite ka foya li lepalalabe. To ya hinogo lenali nani kumu ka lamana'a lu epilabe. ¹⁰ Yata'a kohe toto lenali nani'ni hetofa ka lamana'ni asaga noto noto kapogu lu yege hete lu epinogo yalo alihi me'i asaga бага ito su halina kana huto hilibe. ¹¹ To enali naga'i lepitemenele'mete bite ka foya li lepalana yupahi lenali koli mehilo. To kaga lilana ka lenegekesa keheli keheli hite meminalo. Hena'mube? Hu'mau, ana kanagu lenehe'menogo kaga lilabe. Ai lu lepilina ka ya'ma lu epilo. Lenaligo kaga lilana meni'ibe. Sikalafu'uba lenali hiti moneka nehite fatehatinimagihi kaga li epilabe. ¹² To ana huto,

ya'ma kanagu gonamu tamu'a mone'amagi ai ho filinogo ai ho filinogo hite minalabe. To bona'i mone'amagi yagapana'ani enehe fililabe. To panala'i pana'magi mone'a ana hite ito'anigi afo'anigi enehe fililabe. Ana kanagu ya hite minalabe. ¹³ To asaga bona'magi nani kumu lite enipagu sibina nohinogo sipi ka lepekilabe. Ya hi lepalanaya aku'i nanitoga kosele'i mehose ule'ale huto minalina bomofi, kana'a su holenogo, Hu'mau le'malina'mu yabe. Yesu ya luto lu epi'ehibe.

*Foipana napa'a laga mehina huto hilina ka
Mt 24:15-28; Lk 21:20-24*

¹⁴ To Yesu mone ka hiti ma luto lu epi'ehina: To alihi, sipi mono nonugu foipa suhi napauba hepa'i nohi li sibina gofana hulata nohinamofihi lenali bu galana'mu yabe. To ya'ma koyapa fayapo leka salata bomofita kehelibo. Ya'ma mono nonugu foipa suhi li huto hilenogo, lenali bu gelete yalo lenali Yutia kapogu nemina bona'i me'me hite kosaga tite minalo. ¹⁵ To nohupitalo nominata bomaka fe'nohi lilube luto nohakagu metise kana su halinagi fa'mene mele'isi bubo. ¹⁶ To ana huto foyagu kai gu kata lilube luto i behe huto hepatoga mebuse fa'mene bubo. ¹⁷ Ke. Ana kanagu yagapana'ani hiti nehana a'magi kumu keke'i li epalalo. To yagapana'i yuhufasi kete'ahana a'magi kumu leniginaga fi epilo. ¹⁸ To ya'ma foipa nasana huto hilina kanamu'i lenali ma lite nunumu hilo. Ya'ma kufuga kana huto hu lalibe lite Hu'mamofihi loka halo. ¹⁹ Hena'mube? Ya'ma kanagu gumi'i

gofana huto hofa toto tilina'mu yabe. Koyapa kanagu gumi'i ya huto meti'ehina ni'ibe. Hu'mau me'i hiti to asaga'na li huto hu'ehina kanaguti buto buto yatai kanagu nehetito, ya'ma ya huto gofana huto gumi'i hose'na meti'ehina ni'ibe. To ana huto foto'i aliha'a hiti, ya huto gofana huto sipi gumi'i hose'na metilina'mu yabe. Ya'ma moneko kanagu gumi'i gofana huto sipi huto tilina kana ni'ibe. ²⁰ Ya higo, Sipi Bouba ana kana le'mo tupa mehutita asaga bona'magi filitine. To Hu'mau ai'a enele'mo'ehina bona'magi kumu luto kana ale'mo nesi hu'ehina yabe.

²¹ To ana kanagu, bona'i mone'amagi ma lite lilabe: Bu galo. Mesia bouba maga nehetito lubuto bilibe lite lilabe. To mone'amagi: Bu galo. Meyaga nehetito lehe'malibe lite lilabe. To ya'ma ka li lepelenogo lenali ka'ani mekehelilo.

²² Akili ka lilabe. To ana kanagu faga faga kaga lu huto huto bomagi hiti to faga mono ka luse bomagi hiti ma lite lilabe: Nani Mesia bo yabe, lite faga lite lilabe. To enali fato fato suhi hite topa hese suhi hite hilete ya'ma Hu'mau enele'mo'ehina bona'magihi keheli sibina hu epalalune lite babeyafa hite enimi'i malalana'mu yabe. ²³ Ya hılanagi to lenali kaba hi bati hilo. Nani ya'ma huto hilina nasana'mu asaga'i lipoti alepi'ohuna yabe. Ya'mu kaba hu bati hilo.

Kokulumaguti limi'ehina Bouba aku'i alina kana'amu yabe

Mt 24:29-31; Lk 21:25-28

²⁴ To Yesu mone ka hiti ma luto lu epi'ehina: To ya'ma gumi'i gofana huto tilina kana su holenogo

yege fenene higo sinihi gilibe. To ikahi hiti besa besa meloto li sabalibe. ²⁵ To kokulumaguti sonofi'i yege yege'na limilibe. To kokulumagu nasana asaga'i li gusili gusili hilina'mu yabe. ²⁶ To yalo, Kokulumaguti limi'ehina Bouba amuya hiti nohuto to fana meha'a sipi besa nolago, ai sopohi hite aku'i kokulumaguti nolimigo, bu galabe. ²⁷ To ai agelomagihini enoho lifilenogo, bite ai'a bita hu'ehina bona'i asaga'i noto noto hepali fato fato'i anagati asaga melugu hepatogati me'i nekisalo ni'ina hepatogati silaga'i enele'mete elenogo li gehesa hilabe. Yesu ya lu'ehina yabe.

Sifehe yafauba bona'i guna isemofihini hapa'a lepilata nohibe

Mt 24:32-35; Lk 21:29-33

²⁸ To mone ka hiti ma lu epi'ehina: Mafi. Sifehe yafa hapa'a lepilugi, kehelilo. Hapa'a ma huto ni'ibe. Ana yafamo yaha'alo moko'a biloto to haya'a yuhufasi nohesigo, lenali bu gete: Kotaga lilibe lite nekehelibe. ²⁹ To ana huto ya'ma ma'asi lu lepi'ohunana huto hulenogo, lenali: Kokulumaguti Sipi Botiuba aku'i alina yupahi ma'asi huto hilibe lite, ma'asi leke ho malalube'mu hibe, lite kehelilabe. Nani lusiga nolepunagihe. ³⁰ Ya'ma yatai nehana bona'magihini kana'ani su mehenogo, ana kana hapi filina'mu yabe. Nani ka'ni fenene huto mefilise ya'ma huto hilina ni'ibe. ³¹ Kokuluma hiti me'i hiti alihi fenene huto su halina'mu yabe. To nani ka'ni lusiga yagi mefilise huto hilina'mu yabe. Yesu ya luto lu epi'ehibe.

*Yesu alina kana'amofihi bona'i mekeheli'ahana
Mt 24:36-44*

³² To Yesu mone ka hiti ma luto lu epi'ehina: Ya'ma huto hilina kana asaga bona'magi menekehelibe. Kokulumaga agelomagi enali hiti menekehelibe. To nani Hu'mamofihi pana'amofita menokehelube. Afo'nifu, Hu'mau ai'asigoko keheli'ehina yabe. ³³ To ya huto ni'inaya, lenali bu gete minalo. To lenegekesa keheli bati hite minalo. Ana kana huto hilina'a lenali ana hite menekehelibe. Ya hu'ehinagi be go bati hite minalo. ³⁴ Ma huto anana huto hilibe. Bo moneuba hepato he'mito fatoga bilube'mu nohuto'a lili'na bona'magihi lili'na'ani'mu lu epito to bihu kasito minoto kaba nohina bomofihi lu emilina: Kaba huto minobo, luto bufa hilibe. Ya suhi lenali ana hite kaba hite minalo. ³⁵ Hepa afo'afu hiya kanagu alibe lite lenali menekehelibe. Utehi alifi, folugu'i alifi, kokole nogo nomelenogo alifi, go'i nolinogo alifi, ya'ma menekehelibe. ³⁶ To lenubu'i ke'ehinogo ai mele'isi noenogomo henatini hilabe? To ya higo bu gefe lite minalo. ³⁷ Nani ya'ma lu nolepuna ka asaga bona'magihi ana huto lu noepube. Bu go bati hite kaba hite minalo.

14

*Yuta kaba bona'magi Yesuhi naga'i emilune
li'ahana*

Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Yn 11:45-53

¹ To yalo ana kanagu, sipi mono bomagi to mono ka enelepise bomagi hiti Yesuhi suguna huto naga'i emito ho fililune lite mine'ahabe. To

ana kanagu, Yuta bona'magi asaga'i sipi mono yupapo hapi filune'mu hite minete: Loe yupahi su holenogo naga'i emilune lite kana mele'ahabe. Hena'mube? Ana loe yupahi, mono yupahi yagi, sipi nose'na loemo laita hilata nehana kana yabe. Mone nose'na kana Pasa yabe nelana, ya'ma koyapa Hu'mau enubuto bu'ehina yupa kumu yabe. To mone nose'na kana enali beleti nose'na'ani yisiti hiti lolo mehise fa'mene nana ya'ma yupa kumu yabe. ² Ana sipi mono kana ma'asi hapi filune'mu nehago ya'ma sipi mono bomagi ma lite enegekesa keheli'ahabe: Lali ya'ma Yesuhi sipi nose'na kanagu ho fililenogomo, asaga bona'magi kehelite luba hilabe. Ya higo, ya'ma nose'na kana su holenogo ho fililune. Enali ya lite kehelite geba hi'ahabe.

A'i moneuba tu mesebe Yesuhi lata'alo heki eto'ehina

Mt 26:6-13; Yn 12:1-8

³ To Yesu Betani hepatoga buto mone bomofihi noha'agu tito mino'ehibe. Ya'ma koyapa hehe bomofihi, gi'a Simoni, ai'a noha'agu mino'ehibe. To anaga minoto nose'na nonago, a'i moneuba efaha kopo kofito aitoga o'ehina. Ana konugu mesebe nagami'i hetofana ni'igo, gi'a Nati yabe, sipi eapoloti mina fi'ehina'a ya'ma kofito oto li hokolo huto Yesuhi lataha'alo i heki eto'ehina yabe. ⁴ To bona'magi mone'a bu gete enipagu logo bigo, ai lu emigo ai lu emigo hite ma li'ahana: Akae. Henabe luto ya huto i hekibe? ⁵ Ana mesebeloti'i mina'a 300 kina lito buto musufalo bona'i epitita bati hutita'mu yabe. To ya huto lataha'alo fa'mene heki'ehina bati mehina supo hibe. Enali

ya lite ana a'mofihi ka emeki'ahabe. ⁶ To ya lago, Yesu ma lu epi'ehina: O'e. Ya ka he'milo. Henabe lite ka emeki'ahabe? Ka meemekilo. Ai bati suhi hu neto'ehina ni'ibe. ⁷ Enali musufalo bona'i lenalitoga asaga yupahi mineba mineba nehanagi to lenali bati hite fato fato yupahi efahi epilana'mu yabe. To nani lenalitoga asaga yupahi minoba minoba mehilube. ⁸ Ya'ma a'mouba nanimo nehe filite keli halana'mu luto yata'a mesebe nugufa'nilo folo neto'ehina ni'ibe. Bona'i keli halune'mu nehana suhi huto nugufa'nilo mesebe folo'ehina yabe. Ai'a so ki'ehina'a ahu neto'ehibe. ⁹ To lusiga nolube. Alihi nani kumu ka lamana'a asaga melugu hepatoga bite kaga beto hite lu epilana nehite ya'ma a'uba hu neto'ehinamofihi ka'mu ana hite lu epilabe. Ai hu neto'ehinamofihi beto hite kaga lilabe.

Yutasiu Yesuhi fateha'amagihi enelepise ka molo'ehina

Mt 26:14-16; Lk 22:3-6

¹⁰ Ya noligo aposolo bo moneuba, Kelio naga'i nohina bo, gi'a Yutasi, ai anagati he'mito buto sipi mono bonaloga buto Yesu kumu gutunu ka lu epilube'mu bu'ehibe. ¹¹ Buto Yesu nohinalo yamofihi lenelepilube luto lu epigo, enali fokehi lite: Efahi kimilutagihe, lite lu emite mele'ahana. Yalo ai Yutasiu Yesuhi enelepilina kapo'a sa sa hu'ehibe.

Yesu pana'alobo'a hiti Pasa nose'na nalune'mu hi'ahana

Mt 26:17-25; Lk 22:7-14, 21-23; Yn 13:21-30

¹² To ana kanagu, sipi nose'na beleti nose'na yisiti hiti lolo mehise nalana yupahi utehi hapi

filune'mu nehago sipisipi yaga nala'a Pasa mono yupapo kumu luto helata nehana kanagu, Yesuhi pana'alobo'amagi ma lu emi'ahana: Lali Pasa nose'na hiyaga buto nalune? Hiya nonugu nose'na li nupa huto laita hu ketalune? ¹³ Ya lago, Yesu pana'alobo'a loemofihi ma lu etimito etoho lifi'ehina: Olopa hepatoga tite to bo moneuba nagami kofi kofito nobinogo letali bu geletetiti bite mege'i biliyo. ¹⁴ To ai tilina nonugu nehetite noho bo ma lite lu emiliyo: Afotifu pana'alobo'ni hiti Pasa nose'na naluta nohi hiya'a ni'ibe luto nolibe. Ya lite lu emiliyo. ¹⁵ To ai ifo nonugu letele'moto tilibe. Anagu sipi nohi mone ai'a ale'mo bati hu'ehinana letelepilibe. Ana nonugu letali Pasa nose'nati li nupa hite le'mo bati hiliyo. ¹⁶ Ya ligo, ana loe bomale'i aitogati he'mite bite olopa hepatoga tite to Yesu lu etimi'ehinana yamofihi asaga'i bu gelete nohi tite anagu Pasa nose'na le'mo bati hi'aha'ibe.

¹⁷ To utehi noligo Yesugi pana'alobo 12 magi enigi'a aposolo bomagi enali hiti ana nonugu ti'ahabe. ¹⁸ To nose'na nete nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lusiga nolube. Lenali nani hiti nose'na nenana bona'i lenali folagahatiniguti bo moneuba fatehatimagihi nani kumu gutunu ka lu epilina'mu yabe. ¹⁹ Ya ligo, enali enipagu keta higo, hapi fite mone'isi mone'isi: Nanifiye ligo, nanifiye ligo ya lite loka he'ahabe. ²⁰ To ai ma lu epi'ehina: Lenali folagahatiniguti, aposolo bo moneuba ana hilibe. Nani hiti moneko lapelugu lifito nonana bo yabe, Yesu ya luto lu'ehibe. ²¹ To ka mone hiti ma luto lu epi'ehina: Nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita noho fililabe

ya'ma nani kumu mono kagu koyapa keye'ahana ka nanitoga ahuto hilibe. To Kokulumaguti limi'ohuna Bo kumu gutunu ka fatehatimagihi lu epilina bomofihi Hu'mau gumi'i gofa huto halina'mu yabe. Akae. Ana bomofihi ito'afu meketatita bati hutita'mu yabe. Hu'mau gofana huto halina'mu yabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Sipi Bomofihi yupala nose'na

Mt 26:26-30; Lk 22:15-20; 1 Kol 11:23-25

²² To nose'na nenago, Yesu beleti nose'na lito bebe sana ka luto yalo i gofa huto epito ma lu epi'ehina: Lite nalo. Ya'mana nani nug-ufa'ni yabe. ²³ To yalo bai nagami kohi lito, Hu'mamofitoga foke ka luto'a yalo li epilago, enali asaga'i ne'ahana yabe. To nenago, Yesu ma luto lu epi'ehina: ²⁴ Ya'ma nagami'i golaha'ni yabe. Hu'mau bona'magi kumu luto kaga lu molo'ehinalo'i golaha'ni limi su halibe. Ya'ma Hu'mamofitoga lu mu tifise'na'amu yabe luto golaha'ni li huto hu molo'ohube. Yege yege bona kumu luto limi su halina'mu yabe. ²⁵ To lusiga lu nolepu. Nani yatai bai nagami'i nonobe. Aku'i asaga yupahi menalube. To alihi Hu'mamofihi kapo'a huto aku'i yalo yuhufasi naluna'mu yabe luto Yesu ya lu'ehibe. ²⁶ Ya ligo, enali mono nama mone lilete yalo nonuguti he'mite bite Oliba kosaga tite mine'ahabe.

Yesu ya'ma Pitau bahane halina ka'mu lu'ehina

Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Yn 13:36-38

²⁷ To anaga Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali asaga'i he'mi netete koli felefa hilabe. Mono kagu

Hu'mau koyapa kaga ma ligo keye'ahana: Nani kaba bomofihi holenogo, enali sipisipi yaga'a tili tele hite bilabe. Ya'ma ka lu'ehina'a nanitoga ahuto hilibe. Lenali he'mi netete ya hite tili tele hilana'mu yabe. ²⁸ To alihi Hu'mau fili'ohunaguti nele'mo ho tilenogo, nani kohe toto buto Galili kapogu buloto aku'i li gehesa hilune. ²⁹ Ya ligo, Pitau ma lu emi'ehina: O'e. Enali asaga'i he'mi ketete fele su nehenogo nanigo minalube. ³⁰ Ya ligo, Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Nani lusiga lu nokumube. Kai yatai folugu'i kokole loe yupahi nogo memolo'ehinogo kai nani kumu: Ana bo mekeheli'ohube, luto bahane hoto loeyagi moneyagi yupahi bahane hoto lu epilane. Yesu Pitahi ya lu emi'ehibe. ³¹ Ya ligo, Pitau amuya moloto ma luto lu emi'ehina: O'e. Nani kai kumu bahane hoto lu meepilube. Kai hiti nehe fililune'mu nehinogo, ana huto bahane hoto lu meepilube. To nani ana huto nehe fililana bati huto yabe nolube. To pana'alobo'amagi asaga'i ana hite ya'ma lite li'ahana yabe.

*Yesu Gesemani foyagu nunumu hu'ehina
Mt 26:36-46; Lk 22:39-46*

³² Yalo bite mone hepatoga, gi'a Gesemani bite nehetite, Yesu pana'lobomagihi ma luto lu epi'ehina: Nani Hu'mamofihi ka lu emitu nunumu hu emilube'mu nohunagi, lenali maga minete meto minalo. ³³ Ya luto ai Pitagi Yemesigi Yonigi, enaligo enele'moto nobigo, komopa'agu sipi keta higo ipa'agu gabu'i gofa gigo ma luto lu epi'ehina: ³⁴ Ke. Nemehuba sipi keta higo, ni-pagu gabu'i gofa gigo fililube'mu nohube. Lenali

maga minete, kaba hite minalo. ³⁵ Ya luto yalo nesi'asi buloto melugu kana fu tito koloto nunumu huto Hu'mamofitoga ya'ma gupisalo gabu'i gise'namofihi kana'a aku'i huto mehilifi to huto hilifi ya luto loe lugufa ekesa kehelito loka ho'ehibe. ³⁶ To ma luto nunumu huto lu'ehina: Oho. Apaobe. Afo'nigase. Kai amuyaka hiti bo nohane. Kai asaga'na hilatana mone keta mehu keto'ehina ni'ibe. To ya'ma hu netalube'mu nohataya he'milapiye? Kai keheli'ahane. Ya'ma nani foya'ni meni'ibe. Kaika so ki'ahatanamofihi hu netobo. Afo'nigabe.

³⁷ Ya luloto, i behe huto oto pana'alobo'amagi enubu'i nekago, oto bu goto Pitatoga ma luto lu emi'ehina: Akae. Simonio. Kubu'i nokapiye? Kai hupamone kanagu bati huto kaba hu neta-lata'a mehu'ahapihe? ³⁸ Yalo enalitoga ma luto lu epi'ehina: Lenali kaba hite minalo. Ya'ma Satau fi taga hu lepololenogo lenali foipana hilafi mehilabe. Lenali foipana hi lalagi luto kaba hite minete nunumu hilo. Lenemehuba ule'ale huto minalube'mu nohinagi aku'i lenugufa lapa mebi'ehina ni'ibe. Ya'mu kaba hi bati hite minete nunumu hite minalo.

³⁹ To Yesu ya luloto mone hiti buto Hu'mamofitoga nunumu huto ya'ma koyapa lu emi'ehina ka ana huto aku'i lu emi'ehina yabe. ⁴⁰ To yalo i behe huto oto bu enagago, enali ana hite enubu'i kefa hi'ahabe. Enubu kolo kolo higo, kefa hi'ahabe. To ai kaga lu epinamo, enali ka melise mine'ahana. Hena'mube? Enubuya higo, henabe ka lu emilune lite, enegekesa yigite legese hite ka melise fa'mene mine'ahana yabe.

⁴¹ To ai mone kana hiti buloto oloto bu enogoto ma luto lu epi'ehina: Lenali ana hite lenabasu bite ke fa nehafiye? Yatai anasi yabe. Kana'ni ao'ehibe. Bo moneuba nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita kumu gutunu ka lu epilago, ya'ma fatehatimagi, foipa bona'magi naga'i nim-ilune'mu nealabe. Bu galo. ⁴² Nani kumu naga'i fatehatimagihi enelepilata bouba a'noabe. Ho tilo. Lali aitoga bilune.

*Fateha'amagi Yesuhi naga'i emi'ahana
Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Yn 18:3-12*

⁴³ Yesu ya noligo, ana'asi aposolo bo moneuba, gi'a Yutasi, ai hiti babu bona'magi hiti muki osahi to emita osahi kofite neabe. Enali sipi mono bomagi to mono ka enelepise bomagi hiti to olopa mono bomagi hiti enoho lifilago ete neheti'ahana yabe. ⁴⁴ To Yutasiu koyapa ma luto alu epi'ehina: Buga. Ya'ma nani soso hu etaluna bomofih lenali bu gete naga'i emite li pili kete le'mete bilo.

⁴⁵ To Yutasiu yalo Yesutoga ana'asi oto be tigitto: Afo'nigabe luto soso hu eto'ehina yabe. ⁴⁶ Ya higo, enali me'me hite bite naga'i emi'ahabe. ⁴⁷ To ya hago, anaga minana bo moneuba emita'i li saga huto'a sipi mono kaba bomofih koko pana'amofih ekesa'a i gitigitto laga hu he'mi'ehibe. ⁴⁸ Ya higo, Yesu ma lu epi'ehina: Lenali yatai henabe lite osahi hiti emita'i hiti nanitoga kofite neabe? Nani guminalo bo no-hufihe? ⁴⁹ To nani asaga yupahi sipi mono nonugu lenali nehanalo minoto kaga lu lepi-lata huto minonamo ni'inaya to lenali naga'i menimi'ahanaya yatai henabe lite emita'i hiti

osahi hiti lite neabe? Ana, ya'ma mono kagu koyo'ehinanauba yatai nanitoga huto hilina'mu yabe. ⁵⁰ Ya ligo, pana'alobo'amagi asaga'i aitogati he'mite koli fele'ahabe.

⁵¹ To anaga neheya kola bo moneuba gu kata mehepise koholi kata anasi hepi'ehina bouba Yesuhi mege'i nobigo, enali ai hiti naga'i emilune lite nu nekigo, ⁵² ai mele'isi kata'a enayanugu heto nomoloto gufayapago koli folofa hu'ehina yabe.

Mono kanisole bomagi enubulo Yesuhi ka foyagu mele'ahana

Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Yn 18:13-14, 19-24

⁵³ To enali Yesuhi le'mete bite sipi olopa mono bologa le'mete bi'ahabe. To anaga sipi mono bomagi asaga'i to olopa bomagi hiti to mono ka enelepise bomagi hiti li nupa hite mine'ahabe. ⁵⁴ Yesu anaga le'mete nebago Pitau foto'i minoto mege'i buto sipi olopa mono bomofihi kuguma'alugu tito gimi bo'amagi hiti meto minoto logo lota huto mino'ehina yabe.

⁵⁵ To sipi mono bomagi to mono kanisolemagi asaga'i ka foya li'ahabe. Ka foya lite, to Yesuhi ho filune lite ai kumu mukulu filina bo sa sa hi'ahabe. Aku'i ho filise ka lilata bo mone huto mehu'ehina. ⁵⁶ Fato fato bomagi Yesu kumu faga lite megeka li'ahago aku'i moneko ka legege hite meli'ahabe. Fato fato ka li'ahabe.

⁵⁷ To mone'amagi ho tite faga lite ma li'ahabe:

⁵⁸ Lali ya'ma bomofi kumu kaga noligo keheli'ohuta yabe. Ai ma lulata lu'ehina: Ya'ma sipi mono nohi bona'magi gi'ahana nohi nani

tele biloto'ni aku'i loeyagi moneyagi yege yupahi bona'magi megilana nohi mele'isi gilube. Ya no-ligo, keheli'ohuta yabe. ⁵⁹ Enali ya lite aku'i ana hite moneko ka melise sibi sibi ka lite li'ahana.

⁶⁰ To yalo, sipi olopa mono bouba folagato ho tito Yesuhi ma luto loka ho'ehina: Kai ka meluse minalapiye? Kai kumu kifisa neinaya henabe ka aku'i lilane? Ya ligo, Yesu enali ka'ani gusunupa'a meni'igo kehelito ka meluse fa'mene mino'ehibe.

⁶¹ Ya higo, sipi olopa mono bouba, mone hiti loka hoto ma lu'ehibe: Kai hetofa bo Hu'mamofihi pana'a, Mesia bo nohapiye? ⁶² Ya ligo, Yesu ma luto lu'ehina: Nani ana bo nohube. To alihi yupahi nani Kokulumaguti limi'ohuna Bomofita Hu'mamofihi lamaga'alo minenogo'ni bu galane. To aku kokulumaguti sopohi hiti noliminogo'ni bu galane. ⁶³ Ya ligo, ana sipi mono bouba komopa'agu logo bigo, gu kata'a li botala ito'a Yesuhi ka emekiloto ma lu epi'ehina: Anasi no-libe. Lali henabe luto fato bona'i enoloka halune?

⁶⁴ Ai'a baga'aluguti Hu'mamofihi megeka noligo keheli'ohune. Henana hu etalune? Lenali kehelite lu nimilo.

⁶⁵ Ya ligo enali asaga'i: Ho fililune lite moneko ka li'ahana. Yalo bona'i mone'amagi Yesuhi libi'na hete'ani to bu'a ifi tete enaya osatu hoto ma li'ahana: Oho, kiyi'afu koho'ehibe. Lu hokolo hubo. To ya nelago gimi bomagi ana hite enaya osatu he'ahabe.

Pitau Yesuhi bahane ho eto'ehina

Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Yn 18:15-18, 25-27

⁶⁶⁻⁶⁷ Ya nehago Pitau afetoga kugumalugu minoto logo lota huto nominago ana sipi mono bomofihi keke keke pa'a moneuba oto bu goto gili

gili huto nohuto'a ma lu emi'ehina: Kai ya'ma Yesu Nasalete naga'i nohina bo hiti mine'aha'ibe. ⁶⁸ Ya ligo Pitau bahane hoto amuya moloto ma luto lu'ehina: O'e. Kai nolataka menokehelube. Ya luto bihu kasito buto mino'ehibe. To kokole nogo molo'ehina. ⁶⁹ To ana keke pa'uba bu goto anaga neminana bona'magihi lu epi'ehina: Bu galo. Ka'meya bo Yesuhi pana'a nohibe. ⁷⁰ Ya luto ligo Pitau ana huto: O'e, luto bahane ho'ehina. To kana nesi'asi bu su holago logo lota huto minana bo moneuba Pitahi ma luto lu emi'ehina: Ma'naka. Kai pana'a nohutoka ya'ma faga melubo'ma. Galili naga'i nohata keheli'ohuna yabe. ⁷¹ Ya noligo Pitau huli ka luto to yahi tito amuya moloto ma lu epi'ehina: O'e. Nani ana bomofi kumu lenali kaga lu nimilata nehana ya'ma mekeheli'ohube. ⁷² Ya ligo ana'asi kokole nogo mone hiti molo'ehina yabe. To Pitau Yesu lu emi'ehina ka beto hu'ehina. Yesu koyapa'i lu emi'ehina: Kokole loe yupahi nogo memolo'ehigo nani kumu loeyagi moneyagi yupahi bahane halane. Pitau ana ka'amofihi kehelito beto huto'a yibi hafili gofa hu'ehina yabe.

15

Yesuhi sipi gamani bomofihi bulo le'mete bi'ahana

Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Yn 18:28-38

¹ Etehi folugu'i sipi mono bomagi hiti mono ka enelepise bomagi hiti olopa bomagi hiti mono kanisole bomagi hiti asaga'i tutuma'i hite mine'ahabe. Tutuma'i hite Yesuhi yaha'alo seni naga ite le'mete bite gamani koti kaba bomofihi,

gi'a Pailati, ai nohinalo le'mete bi'ahabe. ² To Pailatiu Yesu ma luto loka ho'ehina: Kai Yuta bona'magihi kigihiti bo'ani nohapiye? To Yesu: A'nolane, luto lu emi'ehina. ³ To sipi mono nohi kaba bomagi fato fato ka lite bugu ka li'ahabe. ⁴ Ya lago, ya'mu Pailatiu mone hiti loka hoto ma lu'ehibe: Kai kaga meluse minalapiye? Enali yege yege ka lite kubugu ka nelanagi ka'anilo nona'a lu meepilapiye? ⁵ To Yesu enali ka'ani bebe mesago, kehelito'a ka meluse fa'mene minago Pailatiu topa hoto mino'ehibe.

Pailatiu ka'ani kehelito Yesuhi fililibe luto lu'ehina

Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Yn 18:39-19:16

⁶ To ana sipi Pasa nose'na kanagu Pailatihi hapa'a ma hulata huto mino'ehina. Ana kanagu kalabusi bo mone enali Yuta bona'magi gi halana bo mone'mofihi kalabusi nonuguti le'mo he'milata huto hu'ehina hapa'a ya'ma ni'ibe. ⁷ To ana kanagu kalabusi nonugu bo mone, gi'a Balabasi yabe luto mino'ehibe. Ai luba hi'ahana yupahi bo mone'mofihi ho filiehina bo yabe. ⁸ To ya'ma kanagu, asaga bona'magi Pailatitoga ete me lite loka he'ahana: Kai mana kanagu hulata hu'ahata hapaka hu letobo. ⁹ To ya lago, ai ma luto lu epi'ehina: Nani ya'ma Yesuhi lenali Yuta bona'magita kibina botinimofihi le'mo he'mi etalufihe? Lu nimilo. ¹⁰ Ai ya'ma mono bomagi Yesu kumu siko nehite naga'i emi'ahana kehelito'a ya luto enoloka ho'ehinagihe. ¹¹ To ya luto enoloka hago, enali sipi mono bomagi ya'ma anaga li nupa hite nehana bona'i asaga'i

enele'mo topa hago, to sipi mono bomagi amuya melete lu epi'ahana: Yesuhi ana'a hiligi lu emilo. Balabasihi gulu ho etobo, lu emilo. Ya nelago ya'ma li nupa nehanamagi asaga'i kehe ite Pailatihi ma lite lu emi'ahana: Yesuhi ana'a hiligi. Balabasihi gulu ho etetogo bino. Ai kalabusi nonuguti fa'mene limilina'mu yabe. ¹² Ya nelago Pailatiu mone hiti ma luto enoloka ho'ehina: Ya'ma bo'mu, lenali Yuta bona gihiti bo yabe lite gi nehana bomofihi henana hu etalube? ¹³ Ya ligo, enali hekele lite: Ho filibo. Malipu yafalo ho filibo, lite ligo, ¹⁴ Pailatiu: Henabe lutobe? Ai hiya foipa suhi hu'ehibe, luto ligo enali sipi nogo bela ka lite: Ho filibo, lite li'ahana yabe. ¹⁵ Ya ligo, Pailatiu komopa'ani le'mo fulu hilube luto Balabasihi le'mo he'mi eto'ehina yabe. To yalo Yesu kumu kaga ligo, gimi bo'amagi naga osatu heba heba hi'ahabe. To le'mete bite malipu yafalo halo luto lu epilago, gimi bomagi le'mete bi'ahabe.

*Gimi bomagi Yesuhi kiya yokolo ka li ete'ahana
Mt 27:27-31; Yn 19:2-3*

¹⁶ Gimi bo'amagi Yesuhi le'mete bite ya'ma sipi kaba bomofihi nopo, Gamani Nohi yabe, ana nonugu le'mete bi'ahabe. To enali enalalu'ani mone luga'amagihi kehe igo ago li nupa hi'ahana. ¹⁷ Yalo Yesuhi okoho naku'i hepi etete to lataha'alo ufeha'a hiti naga'i hesete kofi etete, ¹⁸ to hapi fite be tigite: Oho. Yuta bona'magihi enikibina bo, lite me'na me'na bi'ahabe. ¹⁹ To lataha'a osatu heba heba hite, to libi'na hete aitoga lipite nehite me'na me'na bi'ahabe. ²⁰ To yokolo'na hi su helago, ana okoho naku'i li

he'mi etete yalo ai'a kata'a hepi etete fegutoga le'mete bite malipu yafalo ho fililune'mu le'mete bi'ahabe.

Yesuhi malipu yafalo ho fili'ahana

Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Yn 19:17-27

²¹ To le'mete nebago bo moneuba Sailini naga'i nohina bo gi'a Simoni, Alekasatahi to Lufusihi afo'atitifu yagi, ai ana kapolo kifiguti noago enali bu gete le'me kefefe hite naga'i emite Yesuhi malipu yafa'a gupisalo li malago ai kofito bu'ehibe. ²² Kofito bigo enali Yesuhi le'mete bite Gologota kosalo neheti'ahana. Ana hepa'i gi'a mone lali kaguti, Lataha Felisa'a hepa'i yabe luto gi ho'ohuna yabe. ²³ Anaga nehetite Yesuhi bai nagami'i hiti to mone yafa nogoya'a hiti, gi'a mila yabe, yana emilune'mu hana'a mo si'ehibe. ²⁴ To yalo, Yesuhi malipu yafalo nili hete he'ahana yabe. To gu kata'a kiyi'afu lilibe lite, li gehe lite melete kati supo hite li'ahana yabe. ²⁵ To ya'ma malipu yafalo he'ahana kana etehi folugu'i bona'i foyaga nebana kanagu yabe. ²⁶ To bo moneuba Yesuhi he'ahanamomu'i fayahi go'ehinamofihi ana yafa ifo'alo li mele'ahana ya'ma ni'ibe. Yuta Bona'magihi Gihiti Bo'ani Yabe, luto ya'ma fayahi go'ehina. ²⁷ To Yesuhi hiti guminalo bo loemo ana hite malipu yafalo etehe'ahabe. Mone hete lamaga'aga yafa fite to mone hete sogaga'aga yafa fite etehe'ahana yabe. ²⁸ Ya hite etahago mono ka koyapa koyo'ehina ka ya'ma huto hu'ehibe. Ana kaga ma lu'ehina: *Ai hiti foipa bole hiti enehe'ahabe.*

²⁹ To anaga kapo melete bi'ahana bona'magi enali bu gete, enayahi koke ite Yesuhi kiya hi etete ma li'ahabe: Ahe. Kubuyaka hino. Kai sipi mono nohi tele biloto aku'i loeyagi moneyagi yegegu gilube lu'ahata bo yale. ³⁰ Kai malipu yafaloti limito kugufaka le'mo bati huto minobo. ³¹ To sipi mono kaba bomagi hiti mono ka enelepise bomagi hiti enali ana hite kanipo fite kiya hi etete ai lu emigo ai lu emigo nehite ma lite li'ahana: Ya'ma bouba fato fato bona'i enubuto bi'ehinaya aku'i ai'a gufa'a le'mo bati hilina meni'ibe. ³² Ai Mesia bo Isilaeli naga'magihi gihiti bo'ani nohifi? Ana, malipu yafaloti limilenogo, lali bu goloto aitoga kehelito agoya hu emilune. Enali mono bomagi ya lite li'ahabe. To ai hiti malipulo etehe'ahana bomale'i ana hite Yesuhi huli ka lu emi'aha'ina yabe.

Yesu afili'ehina

Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Yn 19:28-30

³³ To fuligahi lulago, asaga hepatoga metepu ito minoto minomo buto utehi 3 kiloki yalo yege aku'i lo'ehina yabe. ³⁴ To ana kanagu Yesu sipi nogo moloto hekele luto ka'aguti ma lu'ehina: Eloi Eloi, lema sabakatani. Ya'ma lali kaguti ma lu'ehina: Oho. Hu'mao, afo'nigabe, afo'nigabe. Henabe luto he'mi neto'ahane? ³⁵ Ya ligo, anaga neminana bona'i mone'amagi ka'a kehelite ma li'ahana: Akae. Ai ya'ma koyapa bo Elaiya, ai kumu kehe noibe. ³⁶ To bo moneuba kehelito hololu luto buto lututuhi lito buto ekesa bai nagamilugu li moloto yalo lito oto eminogo'ni nalibe luto, lito oto yatama osatu li saga huto noemito ma lu'ehina: Bu galo. Ya'ma Elaiyau oto

yafaloti le'mo he'mi etalifi bu galune. ³⁷ To Yesu sipi nogo moloto ana'asi sikalafu'i molo su hoto fili'ehibe.

³⁸ To nofiligo, ka'meya sipi mono nonugu kata hasamo ifo'agati hapi fito limito i bololo i su ho'ehina yabe. ³⁹ To Yesu sipi nogo moloto sikalafu'i molo su hoto filigo, gimi kaba bo moneuba Yesuhi hapa'a bu goto kehelito ma luto lu'ehina: Ma'naka. Ya'ma bo Hu'mamofihi pana'a ma'naka luto nohibe. ⁴⁰ To ana'i mone'amagi foto'i nehite bu gete mine'ahabe. Mone gi'a Malia, ai Magatala a'i yabe. To mone ana huto gi'a Malia, ai Yosese hiti to lagaso Yemesi hiti ito'atitifu yabe. To mone gi'a Salome yabe. ⁴¹ Ya'ma ana'magi koyapa'i Yesuhi Galili kapogu mino'ehigo mege'i melelata hite to nose'na emilata hite mine'ahana yabe. To fato ana'magi babu luto Yesuhi mege'i bite Yelusale hepatoga e'ahana ana'magi ana hite bu gete mine'ahana yabe.

Yesuhi keli he'ahana

Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Yn 19:38-42

⁴² To utehi noligo, ana kanagu fuli yupahi hapi filube'mu nohigo, fuli yupahi nalana nose'na le'mo bati hilata kana ni'igo, bo moneuba. ⁴³ Alimatia naga'i nohina bo, gi'a Yosefe, ai olopa mono kanisole bo nohuto, ai Hu'mamofihi kapo'a alina kana geba huto minolata nohina bo nohuto, ai lesa'a meligo buto Pailatihi nohinaga tito: Yesuhi gufa'a li nimilapiye, luto loka ho'ehibe. ⁴⁴ Loka hago, Pailatiu: Akae. Afili'ehifiye luto ekesa yigito'a gimi bo'a mone kehe igo ago: Afili'ehifiye luto loka hago, ai: O'yo, luto lu emi'ehibe. ⁴⁵ To gimi bouba: Afili labata

hu'ehibe luto lu emigo, Pailatiu Yosefehi: Gufa'a bati huto lito bubo, luto lu emi'ehina. ⁴⁶ To ya ligo, Yosefeu buto yuhufa koli kata hetofana'a mina filoto lito buto Yesuhi gufa'a yafaloti ho kutu foto ana katamotu sa gito kofiloto buto keli halube luto, buto efaha kosagu kifi'ahana muli'mogu li molo'ehina yabe. To ana muli'mofihi kasiha'alo mone sipi efahi fela'a li behe behe huto hekini lo'ehina yabe. ⁴⁷ To ya nohigo, ya'ma Magatala ai'i gi'a Malia, ai to Yosesehi ito'afu, gi'a ana huto Malia, ana a'male'i Yesuhi gufa'a keli ho'ehina hepa'i bu gete keheli'aha'ina yabe.

16

Yesu fili'ehinaguti ho ti'ehina

Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Yn 20:1-10

¹ Fuli yupahi su holago, Malia Magatala a'i to Malia Yemesihi ito'afu to Salome, enaligo Yesuhi gufa'alo mesebe falalune lite bite hetofa mesebe mina fi'ahabe. ² To etehi go'i noligo bite muli'i ni'inaga nebite ai lu emigo ai lu emigo hite ma li'ahana: ³ Ya'ma muli baga'aga ni'inalo efahi fela efapo ni'igo, kiyi'afu li behe behe hu he'mi letalibe? ⁴ To anaga nehetilete bu gago ana sipi efahi baga'agati ali behe hi he'mi'ahago bu gete: Akae, lite topa he'ahana. ⁵ To mulilugu tite bu gete, muli'mofihi kasihi lamaga'aga neheya kola bo mone koholi kata yatamana hepi'ehina bouba meto nohigo bu gete lusi koli hi'ahabe. ⁶ To ai ma luto lu epi'ehina: Koli mehilo. Lenali Nasaleta bo, Yesu, malipu yafalo fili'ehina bomofihi sa nehana keheli'ohube. Ai maga menohibe. Aho

ti'ehinagihe. Bu galo. Ya'ma mele'ahana hepa'i bu galo. Menohibe. ⁷To lenali abilo. Bite Pitagi to pana'alobomagih i asaga'i ma lite lu epilo: Yesu koyapa lu lepi'ehinana yamofihi ahu'ehibe. Ai kohe toto Galili kapogu a'nobinagihe. Lenali ya lite lu epilo. ⁸Ya ligo, enali kehelite enelesa'ani ligo, sipi koli hite'ani ana muli'moguti tite hololu bite koli felefa hi'ahabe. Sipi koli hite'ani asaga bona'i ka lu meepise fa'mene mine'ahana yabe.

*Yesu Malia Magatala a'i aitoga huto hu'ehina
Mt 28:9-10; Yn 20:11-18*

⁹To Yesu, fuli yupahi su holago, etehi folugu'i fili'ehinaguti ho ti'ehina yupahi ai yata'a Malia Magatala a'mofihi bulo huto hu'ehibe. ¹⁰Ana a'i Yesu koyapa foipa fele 7 he'mi eto'ehina a'i yabe. Yesu ana a'mofihi bulo yata'a huto higo, ai buto Yesuhi mege'i mehelata hi'ahana bona'magi yibi gofana hite nehanaga buto nehetito lu epi'ehina: ¹¹Yesu huto nohigo bu go'ohube luto lu epigo, enali: Faga yabe lite enipagu hu'ehibe.

*Yesu pana'i loemale'itititoga huto hu'ehina
Lk 24:13-35*

¹²To yalo pana'i loemale'i kifigu bilu'ibe'mu kapo nemala'igo Yesu huto huse fato'i etubulo huto hu'ehibe. ¹³Ya higo, etali kehelilete i behe hite bite pana'alobo asaga'i ya'ma lu epi'igo, enali: Faga yabe lite enipagu hu'ehibe.

*Yesu pana'alobomagih i enubulo huto hu'ehina
Mt 28:16-20; Lk 24:36-49; Yn 20:19-23; Apo 1:6-*

14 To alihi, aposolo bomagi 11 magi li nupa hite nose'na nenago, Yesu enubulo huto huloto ka epekibe. Hena'mube? Enali, bona'i mone'amagi Yesu fili'ehinaguti ho ti'ehigo bu gete ka lu epigo, enali: Faga yabe, lite enipagu higo komopa'ani ule'ale higo Yesu ya'mu ka epeki'ehibe. 15 To ai ma luto lu epi'ehina: Lenali asaga melugu hepatoga bite bona'magihi hetofa ka'ni ya'ma ka lamana'a lu epilo. 16 To bo moneubafi moneuba ana ka kehelito agoya hu nimito nagami falalina bo, ai'i buto bilunagihe. To bo moneubafi moneuba kehelito agoya hu menimilina bomofihi nani gumi'i hoto le'mo he'milunagihe. 17 To agoya hu nimilana bona'magi enali ya'ma topa hese foya suhi lilabe. Enali nigini'ni hete foipa felemagihi bona komopa'aniguti enele'mo he'milabe. To enali fato fato bona'magihi ka'aniguti kaga lilabe. 18 To enali osifa'i enayahi lilana to nalisa nagami'i nalanafi ya hilana mefililabe. To enali epesi'ehina bona'magihi enugufalo enayahi melenogo fa hu epalalibe. Hu'mamofihi amuyana'a enalitoga minenogo ya'ma topa hose foya suhi lilabe.

*Hu'mau Yesuhi kokulumalugu le'moto ti'ehina
Lk 24:50-53; Apo 1:9-11*

19 To Sipi Bo Yesu ai ana kaga lu epi su holoto'a yalo kokulumalugu tito folofa hu'ehibe. Anaga tito Hu'mamofihi yahi lamaga'aga mino moloto mino'ehina yabe. 20 To enali bu gelete, bite asaga hepatoga biba biba nehite Yesuhi hetofa kaga'a lu yege helata mine'ahabe. To Sipi Bouba

enehe'moto enalitoga minago, enali sipi lili'na
amuya'a hiti topa hose suhi lite hi'ahabe. To
yana'mu bona'magi ya'ma bu gete enali: Lusiga
nelabe lite keheli'ahana yabe.

**Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka
Yabe**
**The New Testament in the Benabena Language of
Papua New Guinea**
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388